




USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Rule of Law Institutional
Strengthening Program (ROLISP)



Lilia Ioniță
Galina Bostan



NECESITĂȚILE INFORMAȚIONALE ALE CETĂȚENILOR PRIVIND REFORMELE ÎN JUSTIȚIE

Studiu

Chișinău, 2015

CUPRINS

ABREVIERI	1
CAPITOLUL I. CONTEXTUL GENERAL	2
CAPITOLUL II. METODOLOGIA STUDIULUI	3
CAPITOLUL III. GRADUL DE INFORMARE PRIVIND REFORMELE ÎN JUSTIȚIE	5
Secțiunea III.1. Ce este justiția și cine sînt justițiarii: optica consumatorului media	5
Secțiunea III.2. Necesitatea reformelor în justiție: optica experților	6
Secțiunea III.3. Necesitatea reformelor în justiție: optica comunicatorilor	9
CAPITOLUL IV. GRADUL DE ÎNCREDERE ȘI SATISFAȚIE PRIVIND REFORMELE ȘI JUSTIȚIA...	13
Secțiunea IV.1. Este oare sistemul de justiție al Republicii Moldova independent?	13
Secțiunea IV.2. Cîtă încredere se acordă sistemului de justiție și cui.....	14
Secțiunea IV.3. Ce schimbări se așteaptă de la reformele în justiție	16
Secțiunea IV.4. Ce trebuie făcut pentru a spori încrederea în justiție	17
CAPITOLUL V. RADIOGRAFIA INFORMĂRII CETĂȚENILOR DESPRE REFORMA JUSTIȚIEI.....	24
Secțiunea V.1. Datele problemei.....	24
Secțiunea V.2. Oferta media despre reforma justiției.....	26
CAPITOLUL VI. COMUNICAREA ÎN DOMENIUL JUSTIȚIEI: QUO VADIS?	29
Secțiunea VI.1 Ce vor să cunoască consumatorii despre reforma justiției?.....	29
Secțiunea VI.2. Ce trebuie să facă și cum trebuie să acționeze instituțiile din justiție pentru informarea cetățenilor	31
CAPITOLUL VII. CONCLUZII ȘI PROPUNERI PENTRU FORTIFICAREA MEDIULUI DE COMUNICARE PRIVIND REFORMELE ÎN JUSTIȚIE	35
ANEXA 1. Lista subiecte pentru interviuri experți	40
ANEXA 2. Lista subiecte pentru interviuri comunicatori	42
ANEXA 3. Lista subiecte pentru focus-grupuri	44

ABREVIERI

SRSJ	Strategia de reformă a sectorului justiției
MJ	Ministerul Justiției
CSM	Consiliul Superior al Magistraturii
CSP	Consiliul Superior al Procurorilor

CAPITOLUL I. CONTEXTUL GENERAL

În noiembrie 2011, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Strategia de reformă a sectorului justiției¹ (în continuare – SRSJ), iar în februarie 2012 a fost adoptat și Planul de acțiuni pentru realizarea și implementarea acesteia². Potrivit acestor documente strategice, „sectorul justiției” se referă la instituțiile și structurile care au o contribuție principală sau auxiliară în organizarea și realizarea justiției în Republica Moldova și anume: *sistemul judecătoresc, organele de urmărire penală, profesiile juridice conexe sectorului justiției (avocați, notari, mediatorii, executorii judecătorești, experți judiciari, administratorii ai procedurii de insolvență, traducători/interpreți), sistemul de probațiune, sistemul de executare a hotărârilor judecătorești, sistemul penitenciar, Ministerul Justiției, instituția avocatului parlamentar, Curtea Constituțională.*

Implementarea SRSJ a presupus mai multe modificări structurale și legislative a întregului sector al justiției. Modul în care aceste restructurări, reforme s-au produs și se produc necesită o comunicare și informare permanentă dintre cei supuși reformelor și cei care ar trebui să resimtă rezultatele reformelor produse. La aproape 4 ani de implementare a SRSJ poate fi constatat faptul că nu toate componentele reformei au fost în vizorul cetățeanului și au fost comunicate/popularizate de o manieră largă și accesibilă.

Au fost realizate mai multe cercetări, însă, preponderent, acestea s-au referit doar la sistemul judiciar și au urmărit, inclusiv, aprecierea nivelului de cunoaștere de către justițiabili sau unii exponenți ai sectorului justiției a modificărilor instituționale produse în sistemul judecătoresc. În același timp, am putea constata că informațiile privind reforma justiției sunt diseminate sporadic, cu prilejul lansării/promovării/adoptării unor proiecte de legi și foarte puține informații/comunicări se concentrează pe implicațiile practice ale reformelor, pe rezultatele benefice pentru justițiabili etc.

În asemenea circumstanțe se impune o schimbare a perspectivei asupra modului de informare a cetățenilor despre reformele în justiție produse și în curs de derulare, inclusiv prin efectuarea unei cercetări a necesităților informaționale ale cetățenilor la tema reformei justiției.

¹ Legea nr. 131 din 21 noiembrie 2011

² Hotărârea Parlamentului nr.6 din 16 februarie 2012

CAPITOLUL II. METODOLOGIA STUDIULUI

Scopul de bază al Studiului constă în stabilirea necesităților informaționale ale cetățenilor privind reforma justiției, avînd drept obiective:

- evaluarea gradului de cunoaștere de către cetățeni a informațiilor privind reforma justiției;
- identificarea golurilor informaționale/categoriilor de informații care nu au fost furnizate/comunicate cetățenilor, dar care urmau a fi comunicate;
- determinarea celor mai eficiente metode și mijloace de comunicare a informațiilor privind reforma justiției;
- identificarea celor mai oportune și necesare informații privind reforma în justiție;
- evidențierea problemelor fundamentale în informarea și comunicarea datelor despre reforma în justiție;
- identificarea și înaintarea unor propuneri de fortificare sau, după caz, ameliorare a gradului de informare privind reformele în justiție.

Prezentul Studiu reprezintă o cercetare calitativă și nu operează cu date statistice rezultate din sondaje și este fundamentată pe analiza percepțiilor și opiniilor captate pe parcursul desfășurării focus-grupurilor cu consumatorii media și a interviurilor detaliate cu exponenții sectorului justiției, mass-media și ai societății civile.

Așa fiind, elaborarea Studiului a fost desfășurată cu aplicarea următoarelor metode:

A. Organizarea și desfășurarea a 10 focus-grupuri cu participarea consumatorilor media care au provenit din varii medii sociale (reprezentanți ai sectorului privat, mediului de afaceri, ai mediului academic, executori judecătorești, studenți, șomeri etc.). Autorii prezentei cercetări au considerat oportun să dezvolte aceste focus-grupuri anume în mediul care nu este legat nemijlocit de sectorul justiției, astfel, încît să fie analizate percepțiile simplilor consumatori de media, implicit consumatori de informații privind sectorul justiție și reformele care se produc în cadrul acestuia. Eșantionul persoanelor participante la focus-grupuri este de 53 persoane. Lista subiectelor abordate în reuniunile focus-grupurilor este prezentată în **Anexa nr. 3** a prezentului Studiu.

B. Realizarea unor interviuri individuale cu reprezentanți ai sectorului justiției, ai ONG-urilor, reprezentanți ai mass-media. Au fost realizate 16 interviuri dintre care: 4 au fost cu reprezentanții mass-media (jurnaliști, comunicatori); 10 interviuri cu exponenții sectorului justiției (judecători, procurori, avocați, mediatori, executori) și 2 interviuri cu reprezentanții societății civile. Lista întrebărilor pentru interviurile cu reprezentanții mass-media (**a se vedea Anexa nr. 2 la prezentul Studiu**) a fost diferită decît cea propusă exponenților sectorului justiției și ai sectorului asociativ (**a se vedea Anexa nr.1 la Studiu**), ținînd cont de optica și rolul diferit al acestor categorii de intervievați.

Participarea la focus grup și interviuri a fost voluntară, asigurându-se principiul confidențialității și anonimatului respondenților.

Adițional, autorii cercetării au analizat studiile conexe care au evaluat procesul de reformă a sectorului justiției, precum și sondajele anterioare desfășurate la subiectul reformei în justiție și a rezultatelor acesteia.

Toate activitățile enunțate mai sus au făcut posibilă acumularea de material descriptiv a stării de lucruri privind informarea cetățenilor despre evoluția reformelor în sectorul justiției, gradul lor de încredere și satisfacție privind reformele în sectorul justiției, schimbările așteptate de la reforme. De asemenea, a fost identificat un șir de aspecte care au rămas în afara atenției consumatorilor media și care urmau a fi aduse în vizorul acestora.

Realizarea acestei cercetări a permis formularea unei serii de propuneri și recomandări menite să îmbunătățească mediul de interacțiune și comunicare dintre autoritățile sectorului justiției pe de o parte și mass-media și cetățenii de rînd, pe de altă parte.

CAPITOLUL III. GRADUL DE INFORMARE PRIVIND REFORMELE ÎN JUSTIȚIE

În cadrul acestui capitol este analizat de o manieră generală gradul de informare privind reformele în justiție. În special, ne-am concentrat pe viziunile și percepțiile celor trei categorii de respondenți ai interviurilor/participanții focus-grupurilor: consumatori media, comunicatori și experți/exponenți ai sectorului de justiție. Ținând cont de faptul că subiectul respectiv urma a fi abordat din perspectiva mai multor categorii de persoane, blocul de întrebări la acest subiect a fost diferențiat pentru fiecare categorie de respondenți.

Așa fiind, capitolul de față se referă la percepțiile consumatorilor media despre justiție în general și dacă au interacționat vreodată cu justiția, despre cunoașterea derulării reformei în justiție. În același timp, capitolul reflectă opiniile experților sectorului justiției, a experților din domeniu și a comunicatorilor privitor la necesitatea lansării reformei în justiție și efectele reformei resimțite de ei la data realizării acestei cercetări.

SECȚIUNEA III.1. CE ESTE JUSTIȚIA ȘI CINE SÎNT JUSTIȚIARIII: OPTICA CONSUMATORULUI MEDIA

Punctul de pornire pentru evaluarea gradului de informare a cetățenilor privind reformele în justiție a fost să constatăm ce înțeleg simplii consumatori media prin „justiție” și care sînt instituțiile care o reprezintă.

Analiza răspunsurilor respondenților la întrebarea „**Atunci cînd auziți despre justiție, care e primul gînd care vă vine în minte?**”, nu a arătat o înțelegere univocă a respondenților. Cel mai frecvent, justiția în optica respondenților s-a asociat cu „*corupția*” sau „*injustiție*”. În același timp, alți respondenți au menționat că justiția semnifică „*dreptate*”, „*stabilitate*”, că este o balanță între „*este just sau nu*” sau că se asociază cu „*Ministerul Justiției*”, care pare să reprezinte în optica cetățenilor „fața justiției” din Republica Moldova.

În cadrul unui focus-grup a fost identificat un răspuns inedit la această întrebare și anume faptul că justiția este asociată cu sentimentul de „*frică*”, fiind invocat faptul că starea justiției din Republica Moldova, iresponsabilitatea și impunitatea experților întregului sector al justiției generează pentru simplul cetățean un sentiment de nesiguranță, iar acțiunile autorităților nu tot timpul sînt făcute cu bună intenție, ci dimpotrivă, sistemul de justiție în unele cazuri este incompetent și chiar rău intenționat, acționînd în interes de conjunctură (politică, financiară, personală etc.) în detrimentul cetățenilor.

În cadrul altui focus-grup, a fost menționat că „*Dacă ne gîndim în general la justiție, atunci prima ce ne vine în gînd este dreptate. Dar dacă ne referim la Moldova, atunci justiția este o înșelăciune*”.

Un alt subiect de interes a fost de a vedea care instituții, în accepțiunea cetățenilor, reprezintă justiția. Analiza rezultatelor cercetării arată că instituțiile cele mai proeminente ale justiției sînt Ministerul Justiției și sistemul judecătoresc. Doar unii dintre respondenți au încadrat în sectorul justiției procuratura și poliția. Nimeni din cei chestionați în cadrul focus-grupurilor nu au văzut avocații, notarii, mediatorii, executorii judecătorești, sistemul penitenciar etc. ca parte a sectorului justiției, deși aceștia fac obiectul domeniilor de intervenție ale SRSJ.

O opinie disidentă declarată în cadrul unui focus-grup a fost că „*Sunt denumiri de instituții, dar instituții nu sînt*”.

Fiind întrebați dacă au interacționat vreodată cu justiția, majoritatea participanților la focus-grupuri au răspuns afirmativ, în mod special fiind vorba de *poliție (doar după ce le-a fost explicat că poliția este și ea o parte a sectorului de justiție)*, iar unii din ei au menționat că au *“interacționat chiar foarte adânc cu sectorul justiției”*.

Un alt aspect abordat în cadrul focus-grupurilor a fost cunoașterea de către participanți a faptului derulării în Republica Moldova a reformei justiției. Toți participanții au răspuns afirmativ la acest subiect. În cadrul unui focus-grup s-a menționat *“Da, cunoaștem, dar nu se mișcă din loc”*.

Sursa de informare care le-a permis cunoașterea faptului că are loc reforma în justiție a fost mass-media, iar un focus-grup din exponenți ai sectorului justiției a menționat că știe despre reforma justiției în virtutea activității desfășurate.

Pentru a vedea dacă participanții focus-grupurilor cunosc elementele/componentele reformei și ce urmărește aceasta, la întrebarea **“Ce știți despre această reformă?”**, am detectat o stare de lucruri incertă. Unii din respondenți au afirmat că: *“nu cunosc chiar nimic, deoarece nu mă interesează”, “puține”, „parțial știm”, “că este în proces de aplicare”*. Cei care s-au declarat mai interesați de reformele în justiție au menționat în răspunsurile lor că *“se fac reforme, dar fără efect”, „reforma nu se implementează”, “se simulează”*.

SECȚIUNEA III.2. NECESITATEA REFORMELOR ÎN JUSTIȚIE: OPTICA EXPERTILOR

În cadrul interviurilor cu experții/exponenții sectorului de justiție am considerat necesară identificarea opiniei acestora privitor la oportunitatea reformei în justiție, cunoașterea de către ei a spectrului problemelor abordate de SRSJ, schimbările resimțite de aceștia și dacă au comunicat cu mass-media la subiectele privind reforma.

Cu privire la oportunitatea reformei în justiție majoritatea persoanelor intervievate au susținut necesitatea acesteia: *“Reforma în justiție este necesară și probabil este prioritară în raport cu alte reforme din Republica Moldova”*; *„Da, bineînțeles. Reforma este necesară însă nu ca scop în sine, dar ca instrument de asigurare a unei justiții echitabile”, “ Da, cu siguranță, și mai este nevoie”*.

Totuși pe parcursul interviurilor s-a conturat o opinie critică privitor la mersul reformei în sectorul justiției, precum și la unele componente ale acesteia, care în opinia respondenților nu trebuiau să fie resetate complet, dar urmau a fi îmbunătățite. De asemenea, unii respondenți au remarcat faptul că unele din modelele instituționale și legislative, preluate din alte țări nu sînt cele mai adecvate și fiind replicate în Republica Moldova nu vor produce nici pe departe rezultatele scontate. Unii respondenți au menționat că în pofida faptului că s-a declarat „sus și tare” despre lansarea reformei în justiție nu se vede ca aceasta să se producă.

Opinii:

„Da, evident a fost nevoie de o reformare efectivă a justiției! Însă ceea ce s-a preconizat, și cu atît mai mult, ceea ce s-a realizat, este departe de a numi „reformă„!”

„... Retrospectiva cadrului legal național identifică lacune, că nu avem implementate cele mai reușite și funcționale modele, fapt care mă face să cred că reformarea anumitor organe de drept este

inevitabilă”.

„...Da, de îmbunătățirea unor mecanisme deja existente. Spre exemplu, în cazul reformei Procuraturii – îmbunătățirea a ceea ce exista nu elaborarea unei noi legi”.

„Da, dar de ce nu se face nu înțeleg”

O altă întrebare adresată persoanelor intervievate a fost dacă reforma justiției **este o reformă benefică sau doar e un alt document de politici care nu va fi realizat?** Este interesant că această întrebare nu a generat o reacție univocă din partea experților și nu a existat o opinie majoritară pro sau contra. Totuși, se pare că majoritatea persoanelor intervievate speră ca SRSJ să fie realizată cel puțin parțial, chiar dacă nu va produce rezultatele scontate. În același timp, unii respondenți au opinat că la etapa elaborării și promovării SRSJ unele măsuri și acțiuni nu au fost bine gândite și, respectiv, acestea chiar nu vor fi realizate, iar dacă totuși vor fi realizate nu vor avea nici o eficiență. Au fost remarcate unele schimbări produse pentru sistemul judecătoresc, în timp ce trenarea reformei procuraturii a trezit îngrijorarea mai multor intervievați. O altă impaciență a persoanelor intervievate o reprezintă criza politică continuă și, respectiv, eșuarea politicului în crearea mediului normativ și instituțional favorabil promovării reformelor. Unele persoane intervievate s-au rezumat la abordarea filosofică „*Vremea ne va da răspuns*”.

Opinii:

“E un document de politici care nu va fi realizat complet, ci doar parțial”;

„Da, reforma ca și scop, a fost și trebuia să fie una benefică, dar ca rezultat... Regretabil, dar e un următor document de „politici”, care nu va fi realizat și cred că nici nu mai este oportun a cheltui în continuare mijloacele preconizate. De altfel, din start ar fi trebuit să analizăm măsurile preconizate nu prin cantitate ... ci prin calitate. Or, dacă să analizăm abstract eficacitatea fiecărei măsuri în parte și oportunitatea lor, și să le luăm în ansamblul lor, și dacă să identificăm câte din ele au fost strict necesare, sau dacă să ne oferim la randament și să identificăm un coeficient al utilității, sunt sigur că acesta va fi unul negativ sau minimal. Or, chiar din start, fiind grăbite nejustificat și „implementate” pe bîjbîite, multe „măsuri” s-au „realizat” doar de dragul de a face ceva, sau de a arata că facem ceva. ... am insistat asupra necesității de a revizui oportunitatea mai multor măsuri, deoarece era evident, că acestea nu vor da rezultat și efect. ... o analiză normală ar fi demonstrat din start, cit ineficacitatea, atît și inoportunitatea mai multor măsuri, care din start nu puteau fi soldate cu o reușită benefică”;

„Dacă ne referim la reforma Procuraturii, lege avizată pozitiv inclusiv de Comisia de la Veneția, aceasta, din păcate, rămîne a fi doar un document de politici care acumulează praf în Parlament. Indiscutabil, vorbim de un proiect de lege performant, cel puțin în raport cu ce este astăzi. Îmi doresc, personal, ca acest document să devină Lege, iar ulterior să demareze procedurile de implementare”;

„De rînd cu Procuratura, trenează poliția, CNA-ul și avocatura. Deci mai este mult de lucru. Deși există voință pe interiorul acestor organe, mînea pare a nu se urni din terenul politicului”.

„Orice reformă se efectuează sub sloganul de a îmbunătăți și a obține alte

rezultate a activității, în speță, a sectorului justiției. Cu regret, în Republica Moldova societatea este foarte dispersată, inclusiv, și la preferințe politice, fiind diferite puncte de vedere referitoare la reforma justiției. Acest fapt în combinație cu o instabilitate politică face imposibilă realizarea reformelor, deoarece schimbându-se componența autorităților ce promovează o anumită reformă sau politică se schimbă și direcția acestea.

„...este una necesară, nu și-a atins toate rezultatele, dar unele le-a atins, ... cel puțin a stabilit niște deziderate. Vedem că, chiar cu un document, aprobat prin lege, unii din „leaderii” sistemului o iau razna, venind cu propuneri complet deplasate... am avut SRSJ și un argument important: stați, oameni buni, avem totuși o lege cu niște obiective, nu ne ținem de ea? nu că ar fi contat foarte mult, dar totuși. Fără o astfel de strategie, cred că ar fi fost mult mai ușor pentru diverse persoane să promoveze prostii”;

„... are toate șansele să fie realizată, însă consider că sunt deficiențe privind implementarea reformei”;

„Va fi realizată parțial, deoarece expiră în 2015. Schimbările se produc pe termen lung și nu au efect imediat”;

„Este o reformă necesară, însă ca la moldoveni rămîne doar pe hîrtie, lucrurile nu se schimbă”;

„...măsurile prevăzute în reformă sînt binevenite și necesar de realizat. E un document de politici care în final va avea un grad mare de realizare, cu acțiuni îndeplinite, însă rezultatul dorit nu va apărea”.

De asemenea, experții au fost întrebați dacă **cunosc toate elementele reformei în justiție**. Sinteza răspunsurilor la această întrebare arată că majoritatea cunosc doar în linii mari componentele SRSJ, opinînd că este un document complex și chiar cei de la MJ, probabil, nu o cunosc în profunzime. Unii experți/exponenți ai sectorului justiției au răspuns că cunosc foarte bine elementele din strategie care fac parte din domeniul lor de activitate sau domeniul lor de expertiză.

Opinii:

„În linii generale da. Evident că în special mă interesează elementele corelative domeniului meu de expertiză”;

„... cunosc doar tangențial toată acea Strategie gîndită de MJ. În substanță o cunosc pe cea care se referă la procuratură”;

„Cunosc multe, nu cred că este cineva care le cunoaște pe toate, nici chiar cei de la MJ. Este un document mult prea complex”.

Subsecvent întrebării precedente am întrebat persoanele chestionate **dacă reforma a acoperit toate sectoarele justiției**. Sinteza răspunsurilor la această întrebare arată opinii împărțite: unii din intervievați au afirmat că acesta unul din cele mai cuprinzătoare documente, care a acoperit în linii mari toate componentele sectorului justiției, în timp ce alți intervievați au afirmat că părea o cauză pierdută din start și documentul respectiv nu ar fi reușit să acopere toate componentele sistemului, acesta fiind unul extrem de complex. În contrast, unele din

persoanele intervievate au afirmat că documentul a fost prea ambițios și a încercat să acopere prea multe sectoare ceea ce a constituit o hibă a SRSJ.

Unii din respondenți au afirmat că SRSJ a ignorat rolul mass-media în promovarea reformelor propuse de SRSJ, presa fiind un actor important al procesului complex de reformă care poate *“fie să o ridice în slăvi fie să o desființeze total”*. Totodată unii din cei intervievați au impresia că unele profesii din sectorul justiției au rămas în afara ariei de intervenție a SRSJ.

Opinii:

“Din toate documentele de politici de pînă acum, acesta e cel mai cuprinzător, în linii generale, sunt acoperite toate componentele sectorului justiției”;

„... sunt convins ca nici nu putea acoperi problemele sau sectoarele justiției, pentru că mijloacele nu erau potrivite ...”;

„Da, eu cred că a acoperit tot ce era relevant atunci, în 2011, poate prea multe a acoperit și acest lucru ar putea fi una din cauzele implementării defectuoase”;

„Pare să fi acoperit toți actorii justiției, dar trebuia pus un accent separat pe contribuția mass-media în promovarea și reflectarea reformelor din sector”;

„Pe hîrtie da, dar în practică nici nu s-a atins de careva sectoare pentru a le reforma (fostul protector al MJ cred că acum simte pe pielea lui ce reforme a făcut și promovat)”;

„Aparent, executorii judecătorești și mediatorii, administratorii autorizați nu seamănă să fi fost reformați”.

Fiind întrebați dacă au interacționat cu reprezentanții mass-media pentru a vorbi despre reforme, majoritatea din cei intervievați au răspuns afirmativ la această întrebare, invocînd participarea lor la dezbateri publice, conferințe de presă, interviuri pentru presa scrisă și on-line, emisiuni radio și TV.

SECȚIUNEA III.3. NECESITATEA REFORMELOR ÎN JUSTIȚIE: OPTICA COMUNICATORILOR

Următorul grup pentru studiul opiniilor privind reforma în justiție, gradul de cunoaștere a acesteia, oportunitatea și impactul reformei au fost jurnaliștii și comunicatorii care au activat în domeniul justiției sau cele conexe.

Toate persoanele intervievate au afirmat categoric că a fost nevoie de reforma în justiție, iar *“...astăzi, această reformă este și mai necesară, dacă raportăm la evenimentele din sfera politicului – cea care controlează sistemul judiciar”*.

La fel ca și în cazul experților pe justiție, am solicitat opinia comunicatorilor privitor la faptul dacă *„este o reformă benefică sau doar e un alt document de politici care nu va fi realizat?”* și dacă ***cunosc toate elementele reformei***.

O surpriză pentru autorii acestei cercetări a fost faptul că grupul comunicatorilor cunoaște suficient de bine, elementele SRSJ, nivelul de implementare și restanțele majore. Cu titlu special fiind remarcată reforma procuraturii aflată în suspans, precum și unele devieri de la obiectivele reformei anterior asumate. În opinia tuturor comunicatorilor intervievați reforma a fost necesară, dar este important ca obiectivele declarate să fie implementate eficient. Or, *“... multe*

dintre prevederile Strategiei de reformare a justiției au fost implementate, ... doar de formă, astfel că nu s-a ajuns la schimbări reale și perceptibile. Alte prevederi (cum ar fi lipsirea de imunitate a judecătorilor pentru cazuri de corupție) sunt încă aplicate selectiv”.

Din schimbările pozitive produse în rezultatul implementării SRSJ a fost menționată o „notă la categoria pozitiv: Crearea portalului instanțelor de judecată a ușurat semnificativ munca jurnaliștilor, chiar dacă site-urile unor judecătoria nu funcționează”.

Opinii:

„Obiectivele declarate par a fi, unele relevante. Calitatea implementării acțiunilor face diferența dintre o reformă adevărată și un alt document de politici, care poate fi unul foarte bine structurat și cu un conținut pe măsură”;

„Reforma este în desfășurare de câțiva ani, însă schimbări semnificative nu există: 1. Procuratura a rămas o instituție nereformată, deși există un proiect de lege cu privire la procuratură, salutat de profesioniști și de experții anticorupție. El nu este adoptat; 2. Funcția procurorului general este în continuare partajată pe criterii politice în Parlament; 3. Sistemul de distribuire aleatorie a dosarelor în judecătoria - și el un instrument anticorupție ce ține de reformă - nu funcționează peste tot eficient, întrucât au fost cazuri în care magistrații ”au înșelat sistemul” în propriul interes: 4. În sistem continuă să activeze judecători cu probleme grave de integritate, semnalate de presă și de societatea civilă: 5. Schimbările care s-au făcut (de exemplu, majorarea salariilor magistraților pentru a minimiza riscurile de corupție) nu s-au dovedit a fi eficiente”;

„Reforma e benefică, dar succesul acesteia depinde de voința politică. De la sfârșitul anului 2014, reforma trenează”;

„Dacă se continua cu implementarea acestui document, așa cum s-a început, astăzi vorbeam despre o adevărată reformă. Din păcate, în ultima perioadă, pe lângă rezistența din partea sistemului de justiției, s-a alăturat o rezistență și mai mare din partea politicului/guvernanților. Rămâne să vedem în 2016 dacă această reformă a fost benefică sau a fost doar un document de politici”.

Întrebați fiind dacă reforma a acoperit toate segmentele justiției, intervievații au răspuns că SRSJ le-a acoperit în mare măsură, iar “... alte aspecte au fost acoperite de reformele anticorupție și reforma MAI, inițiate anterior și ulterior”, precum și că „Strategia de reformă a sectorului justiției este una complexă și cuprinde toate sectoarele, de la pregătirea profesioniștilor în domeniu până la respectarea drepturilor omului, reforma instituțiilor de drept (PG, MAI, CNA, CNI etc.)”

Toate persoanele din cadrul acestui grup au afirmat că au comunicat/interacționat cu reprezentanții sectorului justiției implicați în procesul de reformă. Gradul de deschidere în procesul lor de comunicare, pare să ”fi fost unul moderat, cu mici excepții”. În același timp,

unele din persoanele intervievate au ținut să menționeze și aspecte pozitive: *“foarte deschis la solicitările mele de interviuri sau declarații s-a dovedit a fi președintele CSP, Mircea Roșioru. La fel, președintele CSM, Victor Micu, și membrul CSM, Dumitru Visterniceanu, sunt relativ accesibili pentru jurnaliști”*.

Opinii:

“MJ, de exemplu (pe vremea ministrului Cebotari), a atribuit o solicitare de informații la categoria petiții, ceea ce înseamnă o perioadă mult mai lungă de răspuns și o procedură mai anevoioasă de obținere a informației”.

„CSM - o instituție aparent deschisă. În unele cazuri, CSM declară închisă ședința de examinare a unui caz care nu corespunde niciunui criteriu de examinare secretă (ex. examinarea cererii procurorului general de retragere a imunității judecătorului X., din 9 septembrie 2014). „Altă obiecție referitoare la CSM: Rapoartele Inspecției Judiciare nu sunt publicate pe site-ul CSM chiar dacă niciun act nu prevede că ele sunt secrete. Aceste rapoarte nu sunt furnizate nici la cerere”.

“Comparativ cu anul 2011, sunt mai deschiși. E nevoie de mai multă deschidere și voință pentru implementarea acțiunilor din Planul de acțiuni privind implementarea SRSJ”.

Am întrebat reprezentanții mass-media dacă au resimțit unele schimbări în comunicarea cu reprezentanții justiției după reformele din 2011 până în prezent. Sinteza răspunsurilor a arătat că au fost înregistrate unele evoluții, dar care s-au produs la nivel personal (unii din reprezentanții autorităților de autoadministrare a justiției au devenit mai deschiși și mai receptivi în relațiile lor cu presa), însă nu la nivel de întreg sector al justiției. Unii din jurnaliști au afirmat că a scăzut intensitatea comunicării din partea MJ, care este coordonatorul întregii reforme: *„Da, cu efect pozitiv, dar intensitate diferită: comunicare deschisă între 2011 și 2014, și mai pasivă după 2014”*.

Opinii:

„Schimbări pozitive sunt totuși înregistrate, deși se atestă o reticență nejustificată din partea reprezentanților justiției totuși”.

„Da, schimbări minore. Pe de o parte, informația “incomodă”, cum ar fi concluziile inspectorilor judiciari în urma controalelor, este în continuare ascunsă și divulgată doar atunci când există interesul cuiva, de exemplu, al unor membri CSM. Pe de altă parte, unii membri ai CSM sunt mai receptivi atunci când presa îi solicită și acceptă să comenteze sau să explice anumite situații”.

„Un pic mai deschiși. Mulți, însă, continuă să opună rezistență la schimbări”.

Sintetizând aspectele abordate în acest capitol putem deduce următoarele constatări.

- Simplul consumator media asociază justiția, în linii mari doar cu Ministerul Justiției și sistemul judecătoresc. Se pare ca autoritățile din domeniu au eșuat să transmită cetățenilor într-un mod comprehensiv și accesibil mesajul că SRSJ se concentrează pe întreg sectorul justiției care este mult mai complex și include un spectru larg de instituții și profesii;

- Majoritatea consumatorilor media cunosc despre faptul că în R. Moldova se derulează reforma justiției, iar principala sursă de informare la acest capitol este mass-media;
- Marea parte a consumatorilor media chestionați au afirmat că au interacționat cu sectorul justiției, fiind vorba, în special, de poliție;
- În viziunea consumatorilor media reformele în justiție „parcă se fac, dar nu se văd”; unii au declarat că nici nu-i interesează acest subiect, iar unii din respondenți au afirmat că reformele doar se simulează;
- Majoritatea persoanelor intervievate din mediul exponenților justiției, experților din societatea civilă, precum și a comunicatorilor au reconfirmat necesitatea dezvoltării reformelor în justiție; aceștia cunosc principalele elemente ale reformelor propuse și gradul lor de realizare;
- Practic toate persoanele intervievate sînt sceptice în privința atingerii obiectivelor asumate odată cu adoptarea SRSJ și nu au manifestat nici o doză de optimism că SRSJ își va atinge scopul și va produce efectele scontate, poate doar parțial pe unele domenii înguste;
- Comunicarea mass-media cu reprezentanții sectorului justiției a înregistrat evoluții pozitive, dar se pare că aceste evoluții nu au un caracter sistemic, dar se rezumă la unele cazuri particulare. Mai mult, unii din reprezentanții mass-media susțin că MJ, principalul coordonator al reformei în sectorul justiției, aparent a scăzut din intensitatea comunicării la acest capitol, în pofida unor succese înregistrate anterior.

CAPITOLUL IV. DESPRE GRADUL DE ÎNCREDERE ȘI SATISFAȚIE PRIVIND REFORMELE ȘI JUSTIȚIA

Capitolul respectiv oferă o sinteză a răspunsurilor privind nivelul de încredere și satisfacție a tuturor grupurilor chestionate/intervievate privind reformele desfășurate în domeniul justiției, dar și gradul lor de încredere în exponenții justiției, adică cei care au fost vizați de reforme.

La fel este prezentată analiza răspunsurilor la subiectele legate de așteptările de la reformele în justiție, ce acțiuni ar trebui să întreprindă pentru a spori încrederea în justiție: autoritățile din sectorul justiției, societatea civilă și mass-media.

SECȚIUNEA IV.1. ESTE OARE SISTEMUL DE JUSTIȚIE AL REPUBLICII MOLDOVA INDEPENDENT?

Toate grupurile vizate de prezenta cercetare au fost solicitate să răspundă la întrebarea dacă sistemul de justiție din Republica Moldova este independent?

Analiza răspunsurilor la această întrebare denotă o situație deplorabilă: majoritatea respondenților/intervievaților au menționat că sistemul nu pare a fi independent. Totuși, unii au menționat că nu cred în independența sistemului, dar unii exponenți ai acestuia sînt independenți și integri. Potrivit unui participant la focus-grup *“sistemul de justiție este un simulator și de sarcina fiecărui exponent al acestui sistem este să execute întocmai legile”*; o altă persoană intervievată a afirmat că *“Ultimele evenimente au demonstrat că justiția este selectivă”*.

Unele persoane chestionate au afirmat că au încredere parțială în sistemul de justiție, iar unii *“Vreau să cred în aceasta dar este necesar a continua efortul”*.

În contrast cu opinia majoritară enunțată, o persoană intervievată a afirmat că *“Este independent absolut, așa cum unii din ei, ironic spun, ei sunt atît de independenți, încît nici de lege nu depind. Alta treabă, că este un sistem corupt, fiind vulnerabil, ca urmare, nu este responsabil la nimic, soluțiile se adoptă nu în funcție de lege, ci de interes, fie negativ, de a nu fi persecutat, ca fiind vulnerabil și de a nu merge contra „opinieii unor șefi, partide, publice”, fie în funcție de cine-l remunerează suplimentar”*. O altă persoană intervievată cu referire la independența sistemului justiției a afirmat *„... Legislația actuală permite acest lucru. Dacă cineva nu este independent, acel actor nu o dorește. Orișicare sistem alege calea cea mai ușoară, iar schimbarea stării lucrurilor, atunci cînd există rezistență, presupune luptă, iar lupta presupune pierderi din ambele părți: cel care vrea să reformeze (să schimbe) și cei care trebuie reformați”*.

Opinii:

„... judecători, a căror hotărâri au fost anulate, ca număr sau sistem periodic trebuie să fie verificați, să fie întrebați, de ce au adoptat aceasta soluție, care evident este în afara legii, simplu, nu știu legea, sau a avut un alt interes. Ce o să răspundă, că nu a atras atenție la lege, doar nu o să recunoască că a primit ceva în schimb? De un astfel de judecător trebuie de debarasat imediat... Instituția autoadministrării judiciare s-a transformat într-un mijloc de protecție corporativă, acoperire, stimulare și îndreptățire a fărădelegilor admise în mod evident. Trebuie să fie alternativa efectivă de dizolvare a CSM, de către alte ramuri ale puterii, trebuie să fie admisă expunerea opiniei publice și critica soluțiilor vădit ilegale, dar nu să ne acoperim cu „imaginea

justiției”, care este atât de proastă încât, o critică a unei soluții este o picătură în mare”;

„Eu nu vreau să cred că sistemul de justiție din Republica Moldova este dependent și iresponsabil. Dar atîta timp cît Procurorul General și președintele CSJ sunt numiți de Parlament, aceste suspiciuni vor plana”;

„Parțial independent – pe motivul finanțării inadecvate, discursurilor publice ale politicianilor. Se consideră un bonne-ton în spațiul public să ataci și să denigrezi justiție, ceea ce nu e bine și chiar afectează fundamental credibilitatea justiției. Parțial responsabil – așa și nu a conștientizat pînă în prezent rolul său pe care îl joacă în sistemul autorităților publice”;

„Nu și nici nu cred că va fi degrabă”;

„Nu. Oricum se merge pe aceeași abordare: de a cui ești?”

SECȚIUNEA IV.2. CÎTĂ ÎNCREDERE SE ACORDĂ SISTEMULUI DE JUSTIȚIE ȘI CUI

O întrebare adresată tuturor respondenților a fost dacă au încredere în sistemul de justiție și care categorii a exponenților acestui sector le inspiră mai multă încredere și, respectiv, mai puțină încredere.

Sinteza răspunsurilor la prima întrebare conturează un tablou dezolant, majoritatea respondenților au afirmat că nu au încredere în sistemul de justiție sau au o încredere parțială, 50 la 50.

Totuși, au fost atestate și răspunsuri cu tentă pozitivă la această întrebare, unii participanți ai focus-grupurilor au menționat tranșant că au încredere totală în sistemul de justiție. Unele din persoanele interviewate au afirmat că au încredere *“Am avut rude care au trecut prin proces judiciar, dacă ești insistent, cunoști legea, obții ceea ce ți se cuvine” și “Da, pentru că altă cale de soluționare a conflictelor din societate nu-i”*.

Este interesant de a remarca faptul că neîncrederea în sistemul de justiție a fost manifestată chiar de unii exponenți ai acestui sistem, în timp ce o parte din persoanele din afara sistemului i-au creditat cu o doză mai mare de încredere.

Opinii:

„La general nu, însă sunt judecători în care am încredere, totuși”.

„La general, Nu-u-u!, la concret, mă strădui să mă lupt pentru dreptate.”.

„Am încredere. Dar atunci cînd BOP măsoară gradul de încredere în justiție, trebuie să se țină cont de faptul că justiția acoperă nu doar sistemul judecătoresc, dar și alte instituții: procuratură, executori, avocații etc. Prin urmare este necesară segregarea acestor întrebări, pe categorii de actori ai justiției”;

„Nu. E imprevizibil, instabil, corupt, periculos”.

O următoare întrebare, care părea firească, s-a referit la categoriile exponenților justiției în care persoanele au mai multă încredere. Compilarea răspunsurilor la această întrebare nu a permis structurarea unui “top” incontestabil. Totuși, se pare că judecătorii ar fi cei care beneficiază de cea mai mare încredere, aceștia fiind vizați cel mai frecvent în răspunsurile la

această întrebare. Următorii din acest top al încrederii au fost plasați avocații, procurorii, mediatorii și executorii judecătorești.

Una din persoanele intervievate a afirmat că *“... toți au problemele lor, și au probleme mari, deoarece într-o societate putredă, nu poți să fii sănătos și să inspire încredere mai mare. Nu poate o parte a mecanismului numit justiție, să funcționeze bine, în cazul în care alte verigi sunt proaste, deoarece cel puțin nu este o interferare. Justiția în Moldova este pe caste ... judecătorii... au preconcepții, că dacă persoana este adusă în fața sa, deja este vinovată, pentru că procurorii nu pot să greșească, sau dacă greșesc, lor li se poate... Avocații, sunt conformiști, mai ușor este să cunoști bine judecătorii și procurorii, decât legea, pentru clienți se stimulează nu adevărul, ci rezultatul...”*. Pe de altă parte au existat opinii ezitante de genul că *„este greu de apreciat, deoarece în toate structurile de drept sunt atât persoane integre, cât și cele corupte”*, dar și opinii categorice *“toți îs tâlhari”*, *“nici unul din aceste grupuri nu-mi inspiră mare încredere”*.

Mai multe persoane intervievate au afirmat că au încredere în *“persoane individuale din fiecare categorie”*.

Trebuie făcută o remarcă specială, că unele răspunsuri au variat în dependență de apartenența persoanei intervievate la un anume corp profesional, astfel că avocații sau procurorii au fost tentați și, probabil, au fost și justificați să afirme că au încredere mai mare în colegii proprii.

Opinii:

„La general, nu am încredere în nimeni, dar totuși judecătorii ar fi un pic mai credibili”;

„... avînd în vedere numărul mare de plîngeri și sesizări care anual le înregistrează organele procuraturii, constat că, deși atît de hulită, procuratura rămîne a fi acel organ care încă mai insuflează încredere cetățenilor...”;

„.... despre mediatorii cred că aceștia din start trebuie să fie de încredere în caz contrar nimeni nu va apela la serviciile acestora. Mai mult, ei sunt alternativa unui proces de judecată”;

„Nici unul, poate doar avocații dar nu toți. Mediatorii încă nu participă la justiție”;

„Mediatorii. Această instituție este relativ nouă și nu cunosc cazuri în presă sau de la colegi referitor la acțiuni ce ar afecta imaginea acestora”;

„Avocații, executorii, CNA”.

Persoanele intervievate și participanții la focus-grupuri au fost încurajați să facă și un top al exponenților justiției în care au cea mai puțină încredere. La fel ca și în cazul întrebării precedente nu a existat o poziție univocă a tuturor respondenților. Totuși, surprinzător este faptul că executorii judecătorești, par să beneficieze de o încredere mai mică, aceștia fiind urmați de procurori și ofițerii de urmărire penală. În aceeași listă se regăsesc judecătorii și reprezentanții CNA.

Cu referire la această întrebare, unii din respondenți au afirmat că *“toate aceste profesii trebuie să continue efortul de sporire a încrederii. Ceea ce ar ajuta este dorința internă a corpului profesional de a se “curăța” de colegii care nu ating standardele profesionale”*.

Oricum, în cadrul focus-grupurilor a fost manifestată, în unele cazuri o decepție totală, participanții afirmând că *“Toți pe o listă, în afară de mediatorii. Pe omul simplu nimeni nu-l apară. Toți lucrează pentru interesul lor”*; *„Toți, cu excepția avocaților și mediatorilor”*; *„Toți”*.

SECȚIUNEA IV.3. CE SCHIMBĂRI SE AȘTEAPTĂ DE LA REFORMELE ÎN JUSTIȚIE

La expirarea a patru ani de la declanșarea reformei justiției, am încercat să detectăm care sînt așteptările consumatorilor media, reprezentanților mass-media și a experților și exponenților sectorului justiției de la reformele derulate în această perioadă.

Analiza răspunsurilor la această întrebare, spre regret, conturează un tablou mai mult pesimist decît optimist.

Opinii:

„Nici o schimbare esențială, deoarece pentru a face schimbări, trebuie analize profunde inițiale a problemei, mai întii pînă la reformă, trebuie identificate cauzele, trebuie identificate mijloacele corespunzătoare și adecvate, altfel nu obții un scop”;

„... Nu aștept nimic, doar îmbunătățirea activității”;

„... Deja nici una...”

„Ne gîndim că va fi ceva pozitiv, dar puține șanse. La noi se scoate o lege, dar o întorc pe toate părțile și nu mai lucrează”;

„Nu credem ca vor fi schimbări în următorii 5-10 ani. Justiția nu trebuie să fie loială față de anumite încălcări. Țăranul care fură o găină ispășește pedeapsa de 5 ani, iar alții fură milioane și nu răspund”.

Totuși, a existat o categorie de respondenți care s-a declarat mai optimistă și are mai multe așteptări legate de reformele în justiție, care ar trebui să se producă măcar pe termen lung, chiar dacă momentan nu le sînt văzute efectele. Așteptările vizează în mod special integritatea actorilor justiției și responsabilizarea lor pentru deciziile luate.

Opinii:

“Aștept să nu mai aud despre magistrați implicați în legalizarea tranzacțiilor dubioase, depozitari de afaceri, cazuri de justiție selectivă... aștept o independență totală și magistrați profesioniști. Vreau să am pe cine respecta în sistem. Există așa ceva! În alte țări...”;

„Judecători și procurori integri și profesioniști, condamnări sonore cu sentințe reale pentru corupție, justiție restaurativă prin folosirea largă a medierii și probațiunii”;

„O justiție transparentă, echitabilă și INTEGRĂ! O justiție care să nu funcționeze selectiv, la comanda cuiva, ci în interesul fiecărui cetățean”;

„Creșterea sentimentului de securitate”;

„Să se schimbe accentele – de la mediocritate și corupție să se treacă la meritocrație și integritate”;

„Încredere că vei fi tratat conform legii, soluții predictibile, garanții legale”.

O așteptare majoră a cetățenilor legată de reformele în justiție, este ca actorii din sector să lucreze onest și în limitele cadrului legal, să se vadă ca se face justiție: *“Să devină mai responsabili actorii, să își facă meseria”*; „Aștept justiție, adică lucrurile să fie corecte și la timp”.

SECȚIUNEA IV.4. CE TREBUIE FĂCUT PENTRU A SPORI ÎNCREDEREA ÎN JUSTIȚIE

În lumina constatării faptului că lucrurile în justiție nu merg prea bine, am rugat persoanele să formuleze propuneri despre acțiunile necesare din partea autorităților, societății civile și mass-media care ar contribui la sporirea încrederii în justiție.

Astfel, autorităților din sectorul justiției li s-a propus întreprinderea mai multor măsuri care, în linii generale sînt legate de profesionalismul actorilor din sistem și abilitățile lor; integritatea exponenților actorilor din sector și fortificarea rolului organelor de autoadministrare a profesiilor, a rigorilor de transparență, precum și sancționarea efectivă a celor culpabili, inclusiv pînă la eliminarea lor din sistem; excluderea oricăror presiuni și interferențe a politicului în raport cu justiția și asigurarea unor garanții reale de independență.

A. Măsuri pe interior

- Să se apuce de lucru, conform legii; să lucreze mai mult și pentru binele societății, dar nu pentru propriul interes;
- Să se asigure că fiecare caz este investigat și judecat potrivit legii, iar populația are acces la servicii de justiție de standard european;
 - Să respecte legea și să fie onești, să studieze legislația națională și să o aplice;
 - Să-și crească profesionalismul și să dea dovadă de fiecare dată de independență, imparțialitate și integritate;
- Să selecteze persoane profesioniste. Or, este o problemă: fie persoanele selectate sunt neprofesioniste, fie cei care îi selectează nu-s profesioniști și nu permit persoanelor care merită să accedă în profesii.

B. Măsuri de asigurare a integrității

- Să eradică corupția;
- Să manifeste o transparență mai mare și să-și îmbunătățească imaginea;
- Să elimine din sistem incompetenții și persoanele cu probleme de integritate - averi care depășesc veniturile legale, hotărâri asupra cărora planează suspiciuni că ar fi fost pronunțate intenționat ilegal, să promoveze în funcții persoane integre și de un înalt profesionalism;
 - Să dea semnale clare, publice, oneste, de dorință și efort de schimbare. Greșelile trebuie admise și corectate, iar societatea trebuie să vadă rezultatele reformei - ideal, în forma condamnărilor convingătoare pentru acte de corupție și abuzuri și prin transparența totală a proprietăților și intereselor judecătorilor și procurorilor.
- Să dea exemplu de oameni integri și profesioniști. Nu cere nimeni minuni, doar să-și facă profesionist lucrul

C. Măsuri pe exterior (din partea politicului/alte puteri ale statului)

- Să fie asigurată independența justiției în raport cu politicul;

- Să ofere justiției posibilitatea ca aceasta să fie independentă;
- Să asigure independența atât a judecătorilor cât și a procurorilor;
- Să realizeze importanța puterii judiciare și să conștientizeze rolul pe care îl joacă, sa nu critice pînă la absurd sistemul judecătoresc, inclusiv prin declarații abuzive

D. Măsuri de ordin general

- Trebuie sa recunoască unde se află și să înceapă de la „o pagină nouă”, să declare efectiv lupta și nu cu „morile de vint”, cu cauzele;
- Să schimbe Constituția, pentru a schimba codurile, începînd cu penal, civil administrativ, pentru ca acestea să fie mai aspre. Dacă codurile vor fi mai aspre va lucra justiția, dacă ele vor fi flexibile justiția nu va lucra.
- Autoritățile trebuie să arate că sunt în serviciul exclusiv al statului și al cetățeanului. Pentru cei din justiție, probabil ar trebui complicate căile de acces în profesie, astfel ca în justiție să activeze doar adevărații profesioniști, să le dai, pe de o parte, independență funcțională, iar pe de altă parte, să ceri responsabilitate și să implementezi sancțiuni corespunzătoare și, nu în ultimul rînd, să vii cu o serie de garanții care să dea viabilitate celor descrise supra.

Concomitent, unele măsuri expuse în cadrul focus-grupurilor și a interviurilor individuale au avut un caracter radical sau chiar deprimant: *“Să-i elimine pe toți actualii judecători”*; *„Nu cred că în viitorul apropiat autoritățile ar putea schimba indicele de percepție al încrederii în justiție. Pentru asta sunt necesare acțiunile concrete, care însă nu se fac”*.

Totuși, mesajul principal transmis autorităților și actorilor din sectorul justiției, pentru a spori încrederea în justiție este ca aceștia: **SĂ SE APUCE DE LUCRU ȘI SĂ DEMONSTREZE REZULTATE REALE!!!**

Adițional, am solicitat respondenților să răspundă dacă **societatea civilă poate întreprinde acțiuni care să contribuie la creșterea încrederii în justiție**. Sinteza răspunsurilor a arătat că respondenții oscilează între opțiunea că societatea civilă nu poate face nimic, fie că societatea civilă ar putea să reacționeze de o manieră violentă la lipsa schimbărilor.

Opinii:

“Daca nu o să facă statul și autoritățile, o să facă societatea civilă, o să facă ordine prin violență, de genul 7 aprilie 2009, așa că societății civile nu trebuie de recomandat nimic. În schimb, celor ce pretind că reprezintă societatea civilă la moment, ONG, trebuie sa fie mai insistenți și pînă la sfîrșit să obțină soluția, dar nu să se compromită, de altfel, adevărata societate civilă, o să se răzbune și pe aceștia...”;

„Nimic”;

„Nu poate face nimic pînă ce nu vom avea justiție corectă. Societatea civilă trebuie să raporteze și publice permanent toate ilegalitățile din sistemul justiției”;

„Probabil nimic... sistemul însuși ar trebui să aibă interesul să își sporească credibilitatea în fața societății civile și să reacționeze din interior la orice abatere sau acțiune care i-ar prejudicia imaginea și, implicit, încrederea în

fața oamenilor. Iar societatea civilă, la rândul ei, să vegheze dacă ce se întâmplă în justiție este de natură să ofere oamenilor o justiție echitabilă, în care să poți avea încredere”;

„Nu e sarcina societății civile să îmbunătățească imaginea justiției - aceasta e sarcina autorităților publice. Totuși societatea civilă își poate folosi resursele și capacitatea de expertiză pentru a oferi soluții alternative pentru îmbunătățirea situației din justiție, și poate contribui la educația juridică a mass-media și a cetățenilor”;

“Societatea civilă poate doar să promoveze exemplele bune și rele pentru ca societatea să-și cunoască eroii, și atât. Rolul societății civile este să rămână un arbitru, nu de a crește sau a descrește încrederea în justiție”.

O altă parte a respondenților a opinat că societatea civilă trebuie să fortifice capacitățile sale de presiune și monitorizare permanentă a autorităților publice.

Opinii:

“Societatea civilă trebuie să rămână în continuare acel arbitru care să decidă asupra rezultatelor autorităților, dar să fie un arbitru obiectiv, care să spună lucrurilor pe nume: să semnaleze încălcările de lege, să critice când e cazul și să aprecieze atunci când sunt înregistrate succese”;

„Să urmărească cazurile de rezonanță: de la pornire pînă la terminarea acestora, să atragă atenția opiniei publice asupra problemelor sensibile, să creeze o bază de date a memoriei publice, sa fie solidari cu acei actori din sectorul justiției, care promovează anumite reforme, sa le acorde susținere mediatică”;

„Să nu tolereze ipocriții”;

„Societatea civilă trebuie să fie conștientă de lucrul pe care-l fac și impactul concluziilor/recomandărilor făcute. Să abandoneze abordările generaliste, să nu le fie frică de politicieni. Criticile formulate trebuie să fie obiective și însoțite de soluții și să promoveze in abstracto ideea JUSTIȚIEI”;

„Să continue presiunea asupra autorităților, să-i impună să își ridice profesionalismul”;

“Singură să creadă în justiție și să întreprindă măsuri pentru ca justiția să activeze în strictă conformitate cu prevederile legale”.

În ce privește **rolul mass-media** și cum ar trebui să interacționeze aceasta cu autoritățile din sector pentru sporirea gradului de încredere în justiție, respondenții la fel au oscilat între opțiunile de a nu face nimic și opțiunile concrete de îmbunătățire calitativă a cooperării cu autoritățile din justiție.

În relația lor cu autoritățile din sectorul justiției, jurnaliștii și comunicatorii au optat pentru întreprinderea unor acțiuni concrete, în special, fiind vorba despre:

- necesitatea unor instruiți calitative, bazate pe exerciții practice și de dorit cu participarea jurnaliștilor în cadrul acestor instruiți;

- participarea la emisiuni și oferirea unor opinii, interviuri atunci când le sunt solicitate – și oferirea suportului metodic necesar pentru aceasta pentru reprezentanții justiției,

- delegarea purtătorilor de cuvânt în cadrul tuturor instituțiilor de orice nivel;
- realizarea unor întâlniri periodice formale și informale cu presa;
- realizarea press-kit-urilor pentru mass-media, care i-ar ajuta pe aceștia să înțeleagă mai bine noțiunile complicate și specificul unor proceduri;
- organizarea și desfășurarea unor cluburi de presă comune cu reprezentanții justiției, în cadrul cărora să fie discutate problemele și identificate soluțiile care ar contribui la o mai bună comunicare;
- să arate o deschidere totală pentru a ajuta jurnaliștii să reflecte corect tot ce se întâmplă în sistem, fie că asta se întâmplă prin briefinguri sau cluburi de discuții la care să participe ambele părți și să fie explicate anumite procese și subiecte, fie prin publicarea, pe cât este posibil, a informației despre acestea;
- ar fi binevenită organizarea unor briefinguri săptămânale sau (o dată la două săptămâni) la Ministerul Justiției - instituția responsabilă de reformă - la care jurnaliștii ar putea afla o retrospectivă a evenimentelor din domeniu și ar putea pune întrebări responsabililor din sector. Asta ar face reforma și, în general, subiectele din domeniul justiției, mult mai vizibile și, respectiv, mult mai clare pentru public;
- autoritățile trebuie să își respecte angajamentele, să admită greșelile anterioare, să arate dorință de schimbare/corectare, și să ducă reformele inițiate până la capăt. În lipsa schimbărilor reale, orice eforturi de comunicare și relații publice sunt inutile.
- să fie deschiși, să le ofere informația pe care aceștia o solicită, să nu mintă și să nu promită fără a-și ține promisiunile, pentru că asta îi discreditează cel mai mult în fața mass-media. Să fie transparentă activitatea.

În opinia consumatorilor media, pentru mass-media în raport cu autoritățile din sectorul justiției este important ca:

- mai multe informații trebuie difuzate la TV ca populația să cunoască legile, că la noi pînă nu deschizi Monitorul Oficial nu afli nimic. Nu avem mass-media independentă;
- să fie prezentă la judecată, fără a i se pună obstacol;
- autoritățile din justiție să colaboreze și să nu interzică mass-media dacă solicită să participe la ședințe, dar să nu-i împiedice. Pot fi și invitații din partea judecătorilor în caz de rezonanță;
- să publice orice schimbare în justiție și orice avansare a reformelor din justiție.
- să colaboreze;
- să nu interacționeze, fiecare trebuie să-și facă corect treaba lor.

În opinia expertilor și exponenților sectorului justiției, presa joacă un rol determinant în formarea percepțiilor și a încrederii în justiției. Unii din respondenți au afirmat că “pornind de la prezumția bunei intenții a mass-media, autoritățile deseori din start abordează mass-media din poziția defensivă”.

Ca și în cazul membrilor focus-grupurilor, unii din respondenți au opinat că fiecare: și mass-media și autoritățile „trebuie să-și facă treabă calitativ, deoarece însăși autoritățile din justiție trebuie să fie în concurență cu mass-media, aceasta este mecanismul de balanță și abținere și mijloace de asigurare a controlului reciproc și echilibrul. De altfel, chiar expresiile a interacționa, a colabora, a fi „colegi”, presupune a face un compromis, creînd o dependență

reciprocă, care ulterior „face festa”, pentru ca îți reproșează, „doar ne am înțeles”, „doar am convenit”, „doar am semnat memorandum” de colaborare, dar tu ce faci?”

Alte opinii ale persoanelor intervievate s-au referit la necesitatea asigurării transparenței și deschiderii autorităților în raport cu mass-media. Totodată au fost formulate și opinii critice în adresa mass-media care nu reușește de fiecare dată să asigure o reflectare profesionistă și echidistantă a evenimentelor din justiție, inclusiv a celor legate de reforma în justiție, se pretează la show-uri și justiție televizată etc.

Opinii:

„Trebuie să avem o mass-media civilizată. Astăzi avem prea multe judecăți de valoare în raport cu realitatea. Lucrurile trebuie redade în felul în care derulează, fără amplificări și emoții. Or, altfel spus, organele de drept trebuie să facă anchetă și nu justiție televizată, iar presa, la rîndul ei, să facă conferințe și nu anchete penale. Trebuie să existe deschidere de ambele părți, reciprocitate în schimbul de informații și, nu în ultimul rînd, să se accepte și să se înțeleagă că, la un anume moment, publicului poate deveni accesibil doar un anume nivel de informație”;

„Fiecare instituție ar trebui să lucreze bine și transparent, și să arate acel lucru, și atât. Eu cred că la noi se exagerează cu nevoile de comunicare – sigur că atunci când fac prostii, trebuie să aibă pe cineva abil să explice acele prostii. Când lumea lucrează bine, nu au nevoie de atâtea eforturi pe împachetare. E suficient ca fiecare instituție să aibă o tradiție de comunicare de presă pe probleme importante, iar în rest – să-și facă publică activitatea, conform legii, și atât. ... se zvonește acum că vor să introducă la fiecare instanță câte o persoană responsabilă pentru relațiile cu publicul, sau și mai rău, să desemneze un judecător responsabil pentru relațiile cu publicul. Pentru ce? O mai mare prostie nu poate fi! Să plătim tot din banii noștri un salariu unei persoane ca să zică ce? – Că hotărârea încă nu este motivată? Cea mai bună comunicare: să aibă o cancelarie funcțională, cu oameni amabili, politicoși, care nu strigă la oameni că e masa atunci când aceștia vin să facă cunoștință cu dosarul, să aibă orarul pentru toată ziua ca oamenii să poată veni să consulte dosarul, să publice ședințele, să anunțe părțile dacă ședința se amână și să-și motiveze hotărârile și să le publice. Atât. .. ce altceva ar trebui să comunice instanțele cu publicul? Oare ca să spui unui jurnalist că nu poți comenta un dosar pendinte sau că hotărârea va fi publicată la data X este nevoie de studii speciale?”

„Ar fi necesar să existe legături de cooperare constante între autorități și mass-media dar și comunicatorii autorităților ar trebui să promoveze astfel de abordare. Mass-media trebuie tratată cu respect de către autorități și viceversa”;

„Să vină reprezentanții din mass-media în instanțe, alte instituții din sectorul justiției. Interviuurile să le facă în instanțe, gradul de încredere/satisfacție să fie măsurat direct în instanțe. Eventual, ziariștii ar putea să petreacă o săptămână în cadrul instanțelor/instituțiilor de drept pentru a cunoaște direct, de la prima sursă cum se desfășoară un act de justiție”.

Recapitularea principalelor constatări ale acestui capitol permite degajarea următoarelor concluzii și recomandări.

Cu privire la independența sistemului de justiție

- Majoritatea celor intervievați/chestionați au opinat că sistemul justiției nu este independent sau este parțial independent, opinia respectivă fiind agreată chiar și de exponenții sectorului justiției;

- Lipsa de independență pare a fi cauzată de vulnerabilitatea acestuia față de politic, dar și de lipsa de integritate a unor persoane la nivel individual, care se pretează la acțiuni de justiție la comandă, justiție selectivă, iar supremația legii rămâne a fi încă un deziderat intangibil;

- Justiția pare să nu fi conștientizat încă rolul major care îl joacă în construcția puterilor într-un stat de drept, iar organele de autoadministrare a profesiilor nu reușesc să transmită acest mesaj nici pe interiorul sistemului, nici în exterior;

- Se pare că în unele cazuri însăși sistemul preferă să rămână dependent și doar unele persoane din cadrul acestuia sînt percepute a fi independente.

Cu privire la încrederea în sistemul de justiție

- Încrederea în sistemul de justiție este la fel sub orice nivel și doar într-un număr infim de răspunsuri a fost manifestată o oarecare doză de încredere, dar care iarăși se raportează la persoane concrete, însă nu la întregul sistem;

- Unii respondenți, fiind vorba în special de exponenții justiției, au exprimat mai multă încredere în sistemul de justiție, fiind pusă în evidență necesitatea cunoașterii temeinice de către persoane a drepturilor lor în cadrul unui proces judiciar;

- Liderii la capitolul încrederii în cadrul sectorului justiției sînt judecătorii, urmați de avocați, procurori și mediatori;

- Nu au intrat în grațiile respondenților acestei cercetări și au fost plasați primii în topul neîncrederii executorii judecătorești, procurorii, ofițerii de urmărire penală și judecătorii;

Cu privire la așteptările legate de reformele în justiție

- Așteptările legate de reformele în justiție sînt distribuite la doi poli opuși: unii nu mai așteaptă nimic, alții speră că reforma își va produce efectele pe termen lung, într-o perspectivă de cel mult cinci ani;

- Partea optimistă a respondenților încă așteaptă să se producă reforme consistente și palpabile. O așteptare majoră legată de reformele în justiție, este ca actorii din sector, în primul rînd, să lucreze, iar lucrul să fie onest și în limitele cadrului legal, să devină mai responsabili și se vadă ca se face justiție.

Cu privire la măsurile pentru sporirea încrederii în justiție

- Autoritățile din cadrul sectorului justiției sînt încurajate să întreprindă mai multe măsuri pe interior și exterior. Provocarea cea mare pentru autorități este eliminarea din sistem a tuturor persoanelor cu probleme de integritate;

- La fel autoritățile sînt încurajate să fortifice transparența activității și comunicarea cu mass-media, prin aplicarea de varii metode;

- Societatea civilă trebuie să demonstreze în continuare intransigență față de orice devieri de la standardele justiției echitabile, să monitorizeze constant și să amplifice presiunea pe autoritățile din justiție;

- În interacțiunea sa cu autoritățile din justiție, mass-media trebuie să dea dovadă de mai multă insistență, să monitorizeze constant cauzele de rezonanță: de la inițiere pînă la finalizarea lor.

CAPITOLUL V. RADIOGRAFIA INFORMĂRII CETĂȚENILOR DESPRE REFORMA JUSTIȚIEI

În prezentul Capitol au fost analizate principalele probleme de informare și comunicare privitoare la reforma justiției: gradul de captare a informației despre reforma justiției de către public; principalele surse de informare a publicului; gradul de claritate și accesibilitate a informației despre reforma justiției reflectată de mass-media; caracterul informației difuzate de mass-media; suficiența informației difuzate de mass-media și gradul de satisfacție a modului în care mass-media reflectă subiectele despre justiție.

SECȚIUNEA V.1. DATELE PROBLEMEI

În scopul stabilirii gradului de percepție de către public a informației cu privire la reforma din sectorul justiției difuzată în mass-media, respondenții au fost invitați să răspundă la întrebarea privind ultima informație citită/auzită despre/din domeniul justiției. Acest exercițiu ne-a permis să analizăm ce fel de informații din domeniul justiției difuzate de mass-media sînt captate mai ușor de public sau care din subiectele din domeniul justiției odată auzite, sunt stocate în memoria publicului.

Analiza datelor furnizate de interviuri și focus-grup demonstrează, că percepția informației privind sistemul judecătoresc, mediatizată în sursele de informații publice, este în legătură directă cu mediul din care provine respondentul. Astfel, reprezentanții mediului experților și a comunicatorilor atrag atenția, în mare parte, asupra informațiilor de sistem privind justiția (de exemplu, informații din mass-media privind promovarea unui proiect de Lege sau reformarea unei instituții), iar consumatorii media de rînd - asupra cazurilor individuale (de exemplu, solicitarea Ministrului Justiției de extrădare a unei persoane, examinarea solicitării de prelungire a arestului unui demnitar public). Această concluzie este susținută și de faptul că unii consumatori media nu au putut să-și aducă aminte despre ultima informație citită/auzită despre/din domeniul justiției, în condițiile în care spațiul public abundă în informații generale/de sistem privind justiția și reforma acesteia.

Principala sursă de informare pentru toate categoriile de intervievați constituie mass media (tv, presa scrisă) și Internetul (site-urile de știri). O bună parte din intervievați au indicat în calitate de sursă de informații paginile web ale autorităților, a diverselor ONG, precum și informația publică plasată în sediul autorităților publice.

Opinie:

„În incinta instanțelor de judecată (nu la toate) se face public o înregistrare (monolog), care se repetă continuu – cu privire la procedura de înregistrare a cererilor în instanță și modul de monitorizare a acestora și obligativitatea de înregistrare a ședințelor, precum și că corupția în justiție nu e bine. Ca-n filmele „science fiction”, de parcă vor să te zombeze...”

Totodată, potrivit persoanelor intervievate, rețelele de socializare, la fel, constituie o sursă importantă de informare.

Pentru a stabili gradul de claritate și accesibilitate a informației despre reforma justiției reflectată de mass-media și caracterul informației difuzate de mass-media, respondenții au fost întrebați, dacă ultima informație citită/auzită despre/din domeniul justiției a fost clară și accesibilă și dacă aceasta a fost cu tentă pozitivă sau negativă.

Astfel, opinia generală este că informația privind justiția în mass-media este reflectată clar și accesibil. Totuși, mai mulți respondenți, inclusiv din mediul comunicatorilor, au indicat asupra faptului că unii termeni juridici utilizați, ar trebui adaptați publicului larg și că ar fi necesară specializarea jurnaliștilor.

Opinie:

„Presa nu are reporteri, jurnaliști specializați. Atunci când elaborează materiale la subiectele de justiție, e bine să consulte specialiști avizați din domeniu. Prin unele afirmații în materiale din presă, se deformează lucrurile, ceea ce afectează indirect gradul de încredere în justiție.”

Cît privește percepția privind tenta informațiilor despre justiție reflectate de mass-media, aceasta diferă, în dependență de grupurile intervievate.

Astfel, majoritatea consumatorilor au opinat că informația reflectată de mass-media cu privire la justiție și reformele din justiție au o tentă pozitivă, chiar dacă, aparent, informația se referă la fenomenele negative din sistemul justiției.

Opinii:

„Pentru mine, dacă a fost sancționat, este cu tentă pozitivă...”

„Informația a fost pozitivă, dar vedem ce se întâmplă...”

Comunicatorii intervievați consideră că tenta informației reflectate de mass-media cu privire la justiție se încadrează în diapazonul „neutru - pozitiv”.

Opinii:

„După părerea mea, a fost un material neutru. Jurnalistul a combinat foarte bine datele pozitive prezentate în acel raport cu realitatea din instanțe. Sunt reacții. Mi s-a părut echidistant acest articol..”

„Pozitivă. Deși misiunea de experți UE invitată de Guvern și Parlament are subtextul că reformele în domeniile vizate treneză în ultima vreme.”

Percepția experților privind tenta informațiilor despre justiție, reflectate de mass-media este diferită și este influențată de: mediul profesional din care provine și experiențele anterioare ale expertului, gradul de cunoaștere a anumitor detalii legate de un anumit subiect etc.

Opinii:

„...mesajul a fost unul negativ..”, „...95% negativă și doar 5% pozitivă..”, „ La moment în justiție și reformă predomina tentele negative. Știrile la acest subiect la fel au o tentă mai mult negativă.”

„Depinde de sursa informației”, „Neutră”, „Tenta este pozitivă, dar cred că în contextul actual știrea poate fi tratată cu o careva rezervă.”

„Da, pozitivă și umoristică”, „Pozitivă – m-a surprins pozitiv faptul că proiectul de lege menționa expres implementarea Acțiunii x din Strategie și planul de acțiuni.”

SECȚIUNEA V.2. OFERTA MEDIA DESPRE REFORMA JUSTIȚIEI

Identificarea problemelor de informare și comunicare privitoare la reforma justiției ar fi incompletă, fără o evaluare a ofertei actuale a mass-media despre reformele realizate în domeniul justiției. Din acest motiv respondenții au fost întrebați dacă, în opinia lor, mass-media difuzează suficiente informații privind reforma în justiție și dacă sunt mulțumiți de modul în care sunt reflectate în mass-media subiectele despre justiție.

Deși o parte din consumatorii media și experți au indicat, că informația privind reforma în justiție este suficientă, totuși, în opinia majorității respondenților mass-media nu difuzează suficiente informații privind reforma în justiție. În plus, chiar și informația difuzată nu răspunde exigențelor de informație calitativă, care să contribuie la înțelegerea reformelor și educația cetățenilor.

Opinii:

„Cred că difuzează atât, cât li se oferă...”

„După mine, ar fi trebuit ca mijloacele mass-media, mai mult să se axeze sau să se implice în vederea identificării și criticării părților negative, decât să laude părțile pozitive, deoarece cele pozitive, trebuiau să devină publice prin rezultate și nu prin impunerea părerilor.”

„Sunt lucruri, care nu pot fi cap de afiș. Se operează cu termeni specifici. Plus, gradul de percepție a societății noastre, pe fonul unei culturi juridice (așa cum este ea...), nu generează suficient interes. Interesează doar modul de numire a Procurorului General, deși reforma conține mult mai multe aspecte deficitare, care necesită îmbunătățire...”

„Suficientă pentru publicul larg, pentru un profesionist – nu, dar nici nu ar fi posibil.”

„Mass-media aleargă mai mult după senzațional. Din acest motiv, articolele despre reforma propriu-zisă a sistemului de justiție sunt din ce în ce mai puține. Ținând cont de ultimele evenimente care au avut și au loc în sfera politicului, jurnaliștii au cam uitat de reforma justiției, de problemele sau schimbările pozitive care au loc în acest sector. Mai mult se axează pe evenimente la zi: un judecător prins cu mită, un altul care a încălcat procedura etc. Despre reforma Procuraturii și că acest proiect de lege stă în Parlament și prinde praf, nu se prea scrie.”

Cît privește gradul de satisfacție privind modul în care sunt reflectate în mass-media subiectele despre justiție, trebuie să constatăm că acesta este cel mai înalt în cadrul grupului de consumatori media. Cu toate acestea, chiar și în acest grup au fost exprimate anumite reticențe: *„Ei sunt departe de aceste întrebări. Ei bîrfesc”*.

În cadrul grupului experților și a comunicatorilor a fost înregistrat un grad scăzut de satisfacție a modului în care sunt reflectate în mass-media subiectele despre justiție.

Astfel, experții au invocat pregătirea nesatisfăcătoare a jurnaliștilor, lipsa de independență a mass-media, acordarea priorității elementului de spectacol, tratarea unilaterală a subiectelor.

Opinii:

„Deseori jurnaliștii neavînd o bună pregătire juridică, prezintă informația eronat, confuz și, de aici, tendențios.”

„Nu sunt mulțumit, deoarece mass-media, care nu este libera, fiind afiliată politic, a trâmbițat doar despre bine, doar despre reușite. Spre regret, mass-media, a lăudat ca „în Republica Moldova justiția se reformează”, deși era evident ca aceasta se face doar pe hîrtie ori „se adoptă legi”, dar care este impactul lor !? Ne-am lăudat în fața partenerilor de dezvoltare cu realizări în domeniul reformei justiției, dar în practică, în majoritatea sa, aceste reforme nu aduc nici un adaos sau plus valoare. ... după mine, principala eroare intenționată și ascunsă a fost șmecheria de a reflecta în mass-media subiectele despre reforme în justiție, prin aceea ca se declara permanent și pretutindeni, și se mediatiza intenția de a reforma justiția, sub aspect ca mult dorim să facem, și mai puțin, ca ceva se face real și rezultativ...”

„Sincer, nu. Societatea trebuie să înțeleagă că reformarea unui sistem de justiție nu se face pentru o guvernare, ci pentru justițiabili. Media, din păcate, reflectă subiectele, exclusiv prin prisma forțelor, pe care le reprezintă.”

„Nu. Deseori reprezentanții mass-media urmăresc difuzarea știrilor ce șochează sau deranjează societatea, deoarece aceste provoacă cel mai mare interes al populației”

„NU, subiectele sunt tratate unilateral”

Reprezentanții comunicatorilor, la rândul lor, au invocat deficiențele activității serviciilor de presă din cadrul instituțiilor implicate în reforma justiției, precum și lipsa de independență a mass-media.

Opinii:

„Nu prea mulțumită. Însă problema nu este a presei, ci a comunicatorilor din sistem, care au sarcina de a informa mai bine jurnaliștii. ”

„În general, despre justiție se vorbește în presă zilnic. Subiectele abordate sunt variate. Totuși, se cer mai multe articole de analiză, critice care ar face presiune asupra politicianilor să fie mai constructivi și mai decisi în a face adevărate reforme în domeniu. Ținând cont că avem puțină presă independentă și liberă, de când Ministerul Justiției (coordonatorul reformei justiției) este la PD, materialele critice au cam dispărut, iar reformele „merg” ca pe roate. ”

În același timp, fiind întrebați dacă instituțiile implicate în reforma justiției sunt deschise în comunicarea informațiilor mass-media, comunicatorii au opinat, că instituțiile implicate în reforma justiției, în general, sunt relativ deschise în comunicarea informațiilor mass-media sau, cel puțin, mai deschise decât acum 3-4 ani. Totuși, această comunicare nu este eficientă.

Analiza principalelor probleme de informare și comunicare privitoare la reforma justiției, prin prisma opiniei consumatorilor, experților și a comunicatorilor denotă că: publicul, în general, atrage atenția, mai degrabă, asupra cazurilor individuale decât asupra informațiilor care se referă la probleme de sistem; alături de mass-media, rețelele de socializare devin una din sursele importante de informații pentru public; în general, mass-media reflectă cu o tentă pozitivă, de o manieră clară și accesibilă informația despre justiție; în opinia majorității respondenților mass-media nu difuzează suficiente informații privind reforma în justiție, iar informația difuzată nu contribuie la înțelegerea reformelor și educația cetățenilor.

CAPITOLUL VI. COMUNICAREA ÎN DOMENIUL JUSTIȚIEI: QUO VADIS?

Prezentul Capitol este dedicat analizei cererii de informații în domeniul reformei sistemului justiției, prin identificarea: subiectelor care ar trebui să fie tratate de mass-media pentru a cunoaște/înțelege mai bine reformele din justiție; acțiunilor pe care ar trebui să le realizeze instituțiile din justiție pentru a stabili/îmbunătăți comunicarea cu cetățenii privind reformele care se produc; și a celor mai bune metode sau mijloace pentru informarea publicului despre reformele în justiție.

SECȚIUNEA VI.1 CE VOR SĂ CUNOASCĂ CONSUMATORII DESPRE REFORMA JUSTIȚIEI?

Pentru a identifica răspunsul la întrebarea ce trebuie și ce vor să cunoască consumatorii media despre reforma justiției, respondenții au fost invitați să răspundă la întrebarea privind subiectele care ar trebui să fie tratate de mass-media pentru a cunoaște/înțelege mai bine reformele din justiție.

Astfel, majoritatea respondenților, în special consumatorii, au făcut referință la necunoașterea de către cetățeni a propriilor drepturi, inclusiv a celor constituționale. S-a arătat că *„cultura juridică a populației este una modestă, oamenii nu au cunoștințe elementare despre cum funcționează justiția, care sunt competențele unor sau altor instanțe de judecată, a procuraturilor. Este dificil și pentru presă să facă relatări atunci când monitorizează spre exemplu, un proces de judecată sau un litigiu. Destul de frecvent sunt admise greșeli, se confundă prevederi procesuale, noțiuni juridice, sunt utilizați arbitrar termeni care nu au nimic în comun cu subiectul invocat. Atunci când se discută despre eficiența sau calitatea justiției, sunt ignorate sau sunt absente în subiectele de presă, opiniile justițiabililor, cu rare excepții.”*

Analiza rezultatelor interviurilor și focus-grupurilor a evidențiat că toți respondenții, în general, sunt interesați de aceleași subiecte. Totuși, având în vedere scopul acestui Studiu, am considerat oportun să „confruntăm cererea cu oferta”, evocând separat necesitățile informaționale în domeniul justiției a cetățenilor din perspectiva consumatorilor și necesitățile informaționale în domeniul justiției a cetățenilor din perspectiva experților/comunicatorilor.

Astfel, următoarele subiecte prezintă interes pentru consumatorii mass-media:

1. Cunoștințe ce țin de exercitarea drepturilor individuale;
2. Finalitatea dosarelor intentate de organele de drept;
3. Subiectele despre justiție, în general.

În opinia experților și a comunicatorilor, cetățenii sunt interesați de următoarele subiecte, care au fost grupate în șase module.

A. Cultură juridică

1. Emisiuni de culturalizare juridică;
2. Accesul la justiție, informații privind funcționarea sistemului judiciar, per ansamblu;
3. Calitatea actului de justiție;
4. Repartizarea aleatorie a dosarelor;

5. Transparența proceselor de judecată.

B. Justiția la nivel individual

1. Reflectarea obiectivă a dosarelor notorii;
2. Finalitatea dosarelor intentate de organele de drept.

C. Mediatizarea rezultatelor reformelor în domeniul justiției

1. Măsuri și inițiative ale reformei care au dat rezultate;
2. Impactul reformei pentru cetățeanul simplu;
3. Costurile pentru economie și lipsa investițiilor ca urmare a corupției în sistemul judecătoresc.

D. Sistemul judiciar

1. Optimizarea hărții judiciare
2. Finanțarea sistemului judiciar: mediatizarea cheltuielilor făcute de la buget pentru creșterea salariilor și a numărului de angajați în instanțele judecătorești, mediatizarea mărimii investițiilor făcute în instanțele de judecată și beneficiile societății de pe urma tuturor acestor cheltuieli;
3. Numirea, evaluarea și promovarea judecătorilor;
4. Formarea inițială și continuă a judecătorilor;
5. Răspunderea judecătorilor;
6. Rolul unui judecător într-un stat de drept.

E. Reforma procuraturii

1. Esența reformei procuraturii;
2. Beneficiile societății în rezultatul reformei procuraturii;
3. Numirea, evaluarea și promovarea procurorilor;
4. Răspunderea procurorilor;
5. Formarea inițială și continuă a procurorilor.

F. Subiecte generale despre justiție

1. Criminalitatea;
2. Justiția juvenilă;
3. Jurisprudența CtEDO;
4. Colaborarea dintre justiție și presă;
5. Alternativele la pedepsele privative de libertate și implementarea acestora (medierea, probațiunea);
6. Medierea și avantajele acesteia.

Totodată, respondenții și-au expus opinia și privitor la principalele calități pe care trebuie să le întrunească informația despre justiție, reflectată de mass-media. Astfel, informația trebuie să fie simplă, clară, echidistantă, pe înțelesul cetățenilor, iar jurnaliștii trebuie să renunțe la elementele de scandal. La fel, informația trebuie să aibă un caracter constatator, fără ca jurnalistul să-și expună opinia. În cazul realizării unor emisiuni (TV show), acestea nu trebuie să se concentreze pe dosare/cazuri/personaje concrete, dar să abordeze problemele de sistem.

SECȚIUNEA VI.2. CE TREBUIE SĂ FACĂ ȘI CUM TREBUIE SĂ ACȚIONEZE INSTITUȚIILE DIN JUSTIȚIE PENTRU INFORMAREA CETĂȚENILOR

În opinia consumatorilor media, instituțiile din justiție ar trebui să aibă un rol activ în dezbateră problemelor din justiție, inclusiv prin furnizarea constantă a subiectelor de discuție mass-media. Totodată, consumatorii consideră că autoritățile judiciare ar trebui să se doteze cu purtători de cuvânt, iar informația furnizată cetățenilor și mass-media ar trebui să fie formulată într-un limbaj clar, comprehensibil pentru un cetățean obișnuit. Cît privește căile de comunicare dintre cetățeni și mass-media pe de o parte și instituțiile din justiție, pe de altă parte, consumatorii au indicat:

1. Paginile web a instanțelor de judecată, cu informații permanent actualizate;
2. Conferințe de presă săptămânale/lunare;
3. Participarea la emisiuni TV/talk show;
4. Editarea unor buletine informative.

Unii consumatori media, în calitate de acțiune principală a instituțiilor din justiție pentru a îmbunătăți calitatea comunicării cu cetățenii privind reformele au indicat activitatea instituțiilor din justiție de avansare în reformare. Alții au propus acțiuni mai radicale – schimbarea cardinală a corpului judecătorilor, întrucît actualul corp judecătoresc s-a compromis definitiv.

Opinii:

„Toți judecătorii să scrie cerere de concediere și să se ducă acasă! Cum spunea un fost judecător „Ei cred că judecătoria e a lor și fac ce vor” în virtutea lipsei de sancțiuni pentru încălcările grave și înțelegerile de grup. Orice eroare a judecătorilor cît de mică nu ar fi, este o eroare gravă. Aici trebuie să fie spuma spumei. Judecătorii nu au voie să greșească! Ei fac o mulțime de greșeli în hotărârile judecătorești și pe urmă tot emit hotărâri de corectare, iar și iar.... Orice greșeală diminuează încrederea, chiar și lipsa de intenție, trebuie sancționată. La noi toți sunt toleranți! Vorba ceea...hai să fim oameni! La competițiile în grup, dacă un jucător greșește este sancționată întreaga echipă ! Sau, de exemplu, genistul care nu are dreptul la greșeală, dar la noi judecătorii permanent greșesc și noi trebuie continuu să-i înțelegem!”

Majoritatea experților consideră că pentru a îmbunătăți comunicarea cu cetățenii, instituțiile din domeniul justiției ar trebui să-și exercite efectiv competențele funcționale. De altfel, trebuie să menționăm că problema inactivității instituțiilor din domeniul justiției a fost captată și în cadrul celorlalte două grupuri de intervievați, existînd un sentiment general, că „nu se lucrează”.

Opinii:

„Să-și îmbunătățească activitatea. Sa LUCREZE!!! În prezent, de asemenea pot fi obținute rezultate bune și cu legislația actuală. NU e atît problema în legislație, cît în nedorința celor ce o aplică. Sau mai bine spus decît ar căuta neajunsurile, și-ar concentra atenția pe depășirea lacunelor existente. ”

„Nu trebuie sa se laude pe sine prin vorbe, ci sa demonstreze rezultatele si parcursul prin fapte, mass-media o sa-si facă treaba sa!”

„Instituțiile de drept trebuie să arate că se lucrează, că se întreprind absolut toate măsurile pentru a avea finalitate.”

În același timp, experții au indicat că trebuie să existe voință din partea instituțiilor din justiție pentru reformă, urmată de acțiuni concrete de realizare.

Opinii:

„Să vrea acele reforme, să le promoveze și apoi comunicarea va fi mai ușoară. Ei nu au ce comunica, asta de fapt e problema!”

„Să realizeze acțiuni concrete de reformare”

„Să schimbe sistemul. Să promoveze reformele propuse și să le respecte ei însuși.”

Printre alte măsuri propuse de experți, în vederea îmbunătățirii comunicării instituțiilor din justiție cu cetățenii în domeniul reformelor se numără:

1. Vizibilitatea sporită a CSM și a membrilor CSM. Membrii CSM nu trebuie să evite participarea la emisiunile în care se dezbate subiectele legate de reforma justiției și starea de fapt din acest domeniu;
2. Adoptarea unei Strategii de comunicare privind reforma sistemului justiției;
3. Angajarea purtătorilor de cuvânt, care ar „traduce” realizările reformei într-un limbaj comun (beneficiile concrete a cetățenilor în rezultatul implementării unor anumite acțiuni);
4. Oferirea de reacții la orice subiect de interes public din domeniul justiției: aceasta ar oferi cetățenilor certitudinea că autoritățile cunosc problemele și se implică activ în soluționarea lor;
5. Actualizarea permanentă a informației de pe pagina web a instanțelor de judecată.

În opinia comunicatorilor pentru a îmbunătăți comunicarea instituțiilor din justiție cu cetățenii în domeniul reformelor este necesar ca acestea să fie mai deschise și să dea dovadă de mai multă inițiativă, abordând de o manieră curajoasă chiar și cele mai „spinoase” probleme din sistem. Oamenii cunosc și intuiesc situația reală din sistem, iar trecerea cu tăcere a problemelor reale va contribui în continuare la erodarea încrederii în sistemul justiției.

Opinie:

„Instituțiile din justiție au nevoie de comunicatori bine instruiți și strategii coordonate de informare permanentă a presei și publicului. Pe scurt: e nevoie ca, pe lângă obligațiunile zilnice de comunicare, instituțiile să informeze presa și cetățenii proactiv despre procesul de reformă și realizările SRSJ. La fel,

instituțiile trebuie să reacționeze public și rapid, cu semnale de corectare, la toate scandalurile din justiție, relatate de presă.”

Comunicatorii au indicat următoarele acțiuni concrete, care ar putea fi realizate în scopul îmbunătățirii comunicării instituțiilor din justiție cu cetățenii în domeniul reformelor:

1. Elaborarea unor ghiduri sau recomandări metodice UTILE pentru judecători și jurnaliști;
2. Formarea continuă a purtătorilor de cuvânt din cadrul instituțiilor din justiție;
3. Cît privește jurnaliștii: instruirea calitativă a jurnaliștilor pe subiecte ce vizează reforma justiției; crearea unei rețele de jurnaliști specializați pe mediatizarea subiectelor ce țin de reforma justiției;
4. Cît privește instrumentele de comunicare: realizarea unor cluburi de presă comune cu reprezentanții justiției, în cadrul cărora să fie discutate problemele și identificate soluțiile care ar contribui la o mai bună comunicare; crearea unor pagini web/bloguri specializate în domeniu, care ar permite un feedback direct și operativ sau măcar a unei rubrici permanente pe o pagină web; pagini de web a instituțiilor din justiție interactive, care să permită găsirea informațiilor necesare și utile pentru presă, cu date statistice relevante etc.

Toți respondenții au opinat că unul din cele mai bune mijloace pentru informarea cetățenilor despre reformele în justiție o constituie mass-media, întrucât aceasta oferă un instrumentar amplu: TV, radio, presa scrisă. Astfel, s-a arătat că *„produsele și emisiunile TV sunt cea mai sigură modalitate de a ajunge la un public cît mai larg și variat. Totodată, campaniile de informare la țintă (difuzarea materialelor tipărite sau video la nivel local, în judecătorii, procuraturii, secții de poliție, birouri de avocați, primării) ajung direct la justițiabili și pot fi la fel de eficiente”*.

Alături de mass-media, ar putea fi valorificate beneficiile rețelelor de socializare și ar putea fi elaborate publicații lunare sau diverse pliante, care să fie expediate la domiciliul cetățenilor.

La fel, informarea publicului despre reformele din justiție ar putea fi efectuată și prin mijloacele aplicate în prezent: mese rotunde, conferințe, interviuri, articole, comunicate etc.

Totodată, trebuie să constatăm, că o parte considerabilă din experți au indicat asupra faptului ca cea mai bună metodă de informare a publicului despre reforme este experiența cetățenilor, care intră în contact cu sistemul justiției reformat.

Opinii:

„Cred că cea mai bună metodă este însăși experiența pozitivă a persoanelor în contact cu sistemul de justiție, dacă această experiență va convinge în profesionalism, corectitudine, tratament demn, condiții etc. aceasta va fi mai valoroasă decît sute de video sau promo.”

„Respectarea legii. Promovarea prin propriul comportament.”

„Orice mediatizare nu va putea schimba atitudinea persoanei pînă când el nu se va convinge de rezultatele reale.”

Analiza opiniei respondenților cu privire la subiectele care ar trebui să fie tratate de mass-media pentru a cunoaște/înțelege mai bine reformele din justiție; cu privire la acțiunile pe care ar trebui să le realizeze instituțiile din justiție pentru a stabili/îmbunătăți comunicarea cu cetățenii privind reformele care se produc și cu privire la cele mai bune metode sau mijloace pentru informarea despre reformele în justiție denotă că:

- publicul, în principal, este interesat de informații privind exercitarea drepturilor individuale, informații privind finalitatea dosarelor intentate de organele de drept și subiectele generale despre justiție;
- în opinia experților și a comunicatorilor publicul este interesat și ar trebui să cunoască informațiile legate de cultura juridică, justiția la nivel individual, mediatizarea rezultatelor reformelor în domeniul justiției, sistemul judiciar, reforma Procuraturii și subiectele generale despre justiție;
- informația cu privire la reformele din sectorul justiției trebuie să fie reflectată de mass-media de o manieră simplă, clară, echidistantă, pe înțelesul cetățenilor, iar jurnaliștii trebuie să renunțe la elementele de scandal;
- în opinia consumatorilor media, instituțiile din justiție ar trebui să aibă un rol activ în dezbateră problemelor din justiție și ar trebui să se doteze cu purtători de cuvânt, iar principalele căi de comunicare ar putea fi paginile web a instanțelor de judecată, cu informații permanent actualizate; conferințele de presă săptămânale/lunare; participările la emisiuni TV/talk show; buletinele informative;
- în opinia majorității experților, exercitarea efectivă a competențelor funcționale și existența voinței din partea instituțiilor din justiție pentru reformă, urmată de acțiuni concrete de realizare ar îmbunătăți comunicarea cu cetățenii;
- alături de mass-media, care este unul din cele mai facile mijloace pentru informarea cetățenilor despre reformele în justiție, ar putea fi utilizate și alte instrumente de comunicare, cum ar fi: rețele de socializare, publicații lunare, diverse pliante, mese rotunde, conferințe, interviuri, articole, comunicate, etc.

Concluzii și propuneri pentru fortificarea mediului de comunicare privind reformele în justiție

CONCLUZII

Gradul de informare despre reformele în justiție

- Simplul consumator de media asociază justiția, în linii mari, doar cu Ministerul Justiției (MJ) și sistemul judecătoresc. Se pare ca autoritățile din domeniu au eșuat să le transmită cetățenilor, într-un mod comprehensiv și accesibil, mesajul că *Strategia de reformă a sistemului justiției pentru anii 2011–2016 (SRSJ)* se concentrează pe întreg sectorul justiției, care este mult mai complex și include un spectru larg de instituții și profesii;
- Majoritatea consumatorilor media cunosc despre faptul că în Republica Moldova se derulează reforma justiției, iar principala sursă de informare la acest capitol este mass-media;
- Marea parte a consumatorilor media chestionați au afirmat că au interacționat cu sectorul justiției, fiind vorba, în special, de poliție;
- În viziunea consumatorilor media, reformele în justiție „parcă se fac, dar nu se văd”; unii au declarat că nici nu-i interesează acest subiect, iar unii din respondenți au afirmat că reformele doar se simulează;
- Majoritatea persoanelor intervievate din mediul exponenților justiției, experților din societatea civilă, precum și a comunicatorilor au reconfirmat necesitatea dezvoltării reformelor în justiție; aceștia cunosc principalele elemente ale reformelor propuse și gradul lor de realizare;
- Practic toate persoanele intervievate sunt sceptice în privința atingerii obiectivelor asumate odată cu adoptarea SRSJ și nu au manifestat nici o doză de optimism că SRSJ își va atinge scopul și va produce efectele scontate, poate doar parțial pe unele domenii înguste;
- Comunicarea mass-media cu reprezentanții sectorului justiției a înregistrat evoluții pozitive, dar se pare că aceste evoluții nu au un caracter sistemic, ci se rezumă la unele cazuri particulare. Mai mult, unii din reprezentanții mass-media susțin că MJ, principalul coordonator al reformei în sectorul justiției, aparent a scăzut din intensitatea comunicării la acest capitol, în pofida unor succese înregistrate anterior.

Nivelul de încredere și gradul de satisfacție privind justiția:

- Majoritatea celor intervievați/chestionați au opinat că sistemul justiției nu este independent sau este parțial independent, opinia respectivă fiind agreată chiar și de exponenții sectorului justiției;
- Lipsa de independență pare a fi cauzată de vulnerabilitatea acestuia față de politic, dar și de lipsa de integritate a unor persoane la nivel individual, care se pretează la acțiuni de justiție la comandă, selectivă, iar supremația legii rămîne a fi încă un deziderat intangibil;

- Justiția pare să nu fi conștientizat încă rolul major care îl joacă în arhitectura puterilor într-un stat de drept, iar organele de autoadministrare a profesiilor nu reușesc să transmită acest mesaj nici pe interiorul sistemului, nici în exterior;
 - În unele cazuri, însuși sistemul preferă să rămână dependent și doar unele persoane din cadrul acestuia sunt percepute a fi independente;
 - Încrederea în sistemul justiției este sub orice nivel, doar într-un număr infim de răspunsuri a fost manifestată o oarecare doză de încredere, dar care se raportează la persoane concrete, însă nu la întregul sistem;
 - Unii respondenți, este vorba în special de exponenții justiției, au exprimat mai multă încredere în sistemul de justiție, fiind pusă în evidență necesitatea cunoașterii temeinice a drepturilor în cadrul unui proces judiciar;
 - O parte din respondenți au multă încredere în judecători, procurori și mediatori. În același timp, procurorii și judecătorii figurează și printre angajații din sistemul judiciar, în care unii respondenți nu au încredere, iar primii în topul neîncrederii sunt executorii judecătorești și ofițerii de urmărire penală;
 - Așteptările legate de reformele în justiție sunt distribuite la doi poli opuși: unii nu mai așteaptă nimic, alții speră că reforma își va produce efectele pe termen lung, într-o perspectivă de cel mult cinci ani;
 - Partea optimistă a respondenților încă așteaptă să se producă reforme consistente și palpabile. O așteptare majoră legată de reformele în justiție este ca actorii din sector să lucreze onest și în limitele cadrului legal, să se vadă că se face justiție, să devină mai responsabili;
 - Autoritățile din cadrul sectorului justiției sunt încurajate să întreprindă mai multe măsuri pe interior și exterior. Provocarea cea mare pentru autorități, însă, este să elimine din sistem toate persoanele care au grave probleme de integritate;
 - La fel, autoritățile sunt încurajate să fortifice transparența activității și comunicarea cu mass-media, prin aplicarea de varii metode;
 - Societatea civilă trebuie să demonstreze în continuare intransigență față de orice devieri de la standardele justiției echitabile, să monitorizeze constant și să amplifice presiunea pe autoritățile din justiție;
 - În interacțiunea sa cu autoritățile din justiție, mass-media trebuie să dea dovadă de mai multă insistență, să monitorizeze constant cauzele de rezonanță: de la inițiere până la finalizarea lor.

Problemele de informare și comunicare despre reforma justiției:

- Publicul, în general, atrage atenția, mai degrabă, asupra cazurilor individuale decât asupra informațiilor care se referă la probleme de sistem;
- Alături de mass-media, rețelele de socializare devin una din sursele importante de informații pentru public;
- În general, mass-media reflectă de o manieră clară și accesibilă informația despre justiție;
- În opinia majorității respondenților, mass-media nu difuzează suficiente informații privind reforma în justiție, iar informația difuzată nu contribuie la înțelegerea reformelor și educația cetățenilor.

Subiectele care ar trebui să fie tratate de mass-media pentru a cunoaște/înțelege mai bine reformele din justiție, acțiunile pe care ar trebui să le realizeze instituțiile din justiție pentru a stabili/îmbunătăți comunicarea cu cetățenii privind reformele și cele mai bune metode sau mijloace pentru informare:

- Publicul, în principal, este interesat de informații privind exercitarea drepturilor individuale, informații privind finalitatea dosarelor intentate de organele de drept și subiectele generale despre justiție;
- În opinia experților și a comunicatorilor, publicul este interesat și ar trebui să cunoască informațiile legate de cultura juridică, justiția la nivel individual, mediatizarea rezultatelor reformelor în domeniul justiției, sistemul judiciar, reforma Procuraturii și subiectele generale despre justiție;
- Informația cu privire la reformele din sectorul justiției trebuie să fie reflectată de mass-media de o manieră simplă, clară, echidistantă, pe înțelesul cetățenilor, iar jurnaliștii trebuie să renunțe la elementele de scandal;
- În opinia consumatorilor media, instituțiile din justiție ar trebui să aibă un rol activ în dezbateră problemelor din justiție și ar trebui să angajeze purtători de cuvânt, iar principalele căi de comunicare ar putea fi paginile web a instanțelor de judecată, cu informații permanent actualizate, conferințele de presă săptămânale/lunare; participările la emisiuni TV/talk-show, buletinele informative;
- În opinia majorității experților, exercitarea efectivă a competențelor funcționale și existența voinței din partea instituțiilor din justiție pentru reformă, urmată de acțiuni concrete de realizare, ar îmbunătăți comunicarea cu cetățenii;
- Alături de mass-media, care este unul din cele mai facile mijloace pentru informarea cetățenilor despre reformele în justiție, ar putea fi utilizate și alte instrumente de comunicare, cum ar fi: rețele de socializare, publicații lunare, diverse pliante, mese rotunde, conferințe, interviuri, articole, comunicate etc.

RECOMANDĂRI:

Recomandări pentru instituțiile din justiție

1. Deschidere maximă a instituțiilor din justiție pentru mass-media, prin arogarea unui rol activ în dezbateră problemelor din justiție și furnizarea constantă a subiectelor de discuție către mass-media;
2. Adoptarea/completarea Strategiei de comunicare privind reforma sistemului justiției;
3. Angajarea în cadrul instituțiilor din justiție a purtătorilor de cuvânt și formarea continuă a acestora;
4. Paginile web ale instituțiilor din justiție trebuie să fie interactive, cu date statistice relevante și să permită găsirea informațiilor necesare și utile pentru presă. Instituțiile trebuie să atragă o atenție sporită dinamicii plasării informației pe paginile web și în sediile instituțiilor (panouri informative, publicitatea socială derulată la televizorul din sediul judecătoriilor). Totodată, ar fi trebui luată în calcul și oportunitatea mediatizării informațiilor și promovării activității instituțiilor din justiție și prin intermediul rețelelor de socializare.

5. Asigurarea instruirii calitative, bazată pe exerciții practice, a persoanelor responsabile de comunicare din cadrul instituțiilor sectorului justiției;

6. Participarea la emisiuni și oferirea unor opinii, interviuri atunci când le sunt solicitate, oferirea suportului metodic necesar pentru aceasta reprezentanților justiției;

Desfășurarea unor întâlniri periodice formale și informale cu presa, inclusiv, organizarea și desfășurarea unor cluburi de presă comune cu reprezentanții justiției, în cadrul cărora să fie discutate problemele și identificate soluțiile care ar contribui la o mai bună comunicare;

7. Asigurarea reflectării corecte a tot ce se întâmplă în sistem, fie prin briefinguri sau cluburi de discuții, la care să fie explicate anumite procese și subiecte, fie prin publicarea, pe cât este posibil, a informației despre acestea;

8. Realizarea press-kit-urilor pentru mass-media, care i-ar ajuta pe aceștia să înțeleagă mai bine noțiunile complicate și specificul unor proceduri;

9. Organizarea unor briefinguri săptămânale (sau o dată la două săptămâni) la Ministerul Justiției - instituția responsabilă de reformă - la care jurnaliștii ar putea afla o retrospectivă a evenimentelor din domeniu și ar putea pune întrebări responsabililor din sector.

Recomandări pentru mass-media

1. În scopul asigurării calității informațiilor despre justiție, reflectate în mass-media, ar fi oportună specializarea jurnaliștilor și crearea unei rețele de jurnaliști specializați pe mediatizarea subiectelor ce țin de reforma justiției;

2. Mass-media ar trebui să difuzeze mai multe informații calitative cu privire la reforma justiției;

3. Întrucât consumatorii media atrag atenția mai degrabă asupra cazurilor individuale, problemele sistemice din domeniul justiției ar fi oportun să fie tratate prin prisma exemplurilor individuale;

4. Concentrarea mass-mediei pe subiectele care prezintă interes sporit pentru public, acesta fiind „minimumul de ofertă informațională” oferită (informații privind exercitarea drepturilor individuale, privind finalitatea dosarelor intentate de organele de drept și subiectele generale despre justiție) și care trebuie să fie reflectată de o manieră simplă, clară, echidistantă, pe înțelesul cetățenilor și fără elemente de scandal;

5. Pentru a spori educația civică a cetățenilor, ar fi oportun ca reprezentanții mass-media să reflecte următoarele tematici în legătură cu reforma sistemului justiției:

i) Cultură juridică (emisiuni de culturalizare juridică; accesul la justiție, informații privind funcționarea sistemului judiciar, per ansamblu; calitatea actului de justiție; repartizarea aleatorie a dosarelor; transparența proceselor de judecată);

ii) Justiția la nivel individual (reflectarea obiectivă a dosarelor notorii; finalitatea dosarelor intentate de organele de drept);

iii) Mediatizarea rezultatelor reformelor în domeniul justiției (măsurile și inițiativele ale reformei care au dat rezultate; impactul reformei pentru cetățeanul simplu; costurile pentru economie și lipsa investițiilor ca urmare a corupției în sistemul judecătoresc);

iv) Sistemul judiciar (optimizarea hărții judiciare; finanțarea sistemului judiciar, inclusiv mediatizarea cheltuielilor pentru creșterea salariilor și a numărului de angajați în instanțele judecătorești, mărimea investițiilor în instanțele de judecată și beneficiile societății; numirea, evaluarea și promovarea judecătorilor; formarea inițială și continuă a judecătorilor; răspunderea judecătorilor; rolul unui judecător într-un stat de drept);

iv) Reforma Procuraturii (esența reformei procuraturii; beneficiile societății în rezultatul reformei Procuraturii; numirea, evaluarea și promovarea procurorilor; răspunderea procurorilor; formarea inițială și continuă a procurorilor);

v) Subiecte generale despre justiție (criminalitatea; justiția juvenilă; jurisprudența CEDO; alternativele la pedepsele privative de libertate și implementarea acestora - medierea, probațiunea; medierea și avantajele acesteia).

6. Desfășurarea unor cluburi de presă comune cu reprezentanții justiției, în cadrul cărora să fie discutate problemele și identificate soluțiile care ar contribui la o mai bună comunicare.

ANEXA 1. LISTA SUBIECTE PENTRU INTERVIURI EXPERTI

Scopul interviului: *Stabilirea necesităților informaționale ale cetățenilor privind reforma justiției*

Obiectivele interviului:

- *evaluarea gradului de cunoaștere de către cetățeni a informațiilor privind reforma justiției;*
- *identificarea golurilor informaționale/categoriilor de informații care nu au fost furnizate/comunicate cetățenilor, dar care urmează să fie comunicate;*
- *determinarea celor mai eficiente metode și mijloace de comunicare a informațiilor privind reforma justiției;*
- *identificarea celor mai oportune și necesare informații privind reforma în justiție;*
- *evidențierea problemelor fundamentale în informarea și comunicarea datelor despre reforma în justiție;*
- *identificarea și înaintarea unor propuneri de fortificare sau, după caz, ameliorare a gradului de informare privind reformele în justiție.*

I. GENERAL

1. Cum considerați, a fost nevoie de reforma în justiție?
2. În opinia dvs este o reformă benefică sau doar e un alt document de politici care nu va fi realizat?
3. Cunoașteți toate elementele acestei reforme?
4. Credeți ca această reformă a acoperit toate sectoarele justiției?
5. Fiind reprezentantul unei profesii care trece prin procesul de reformă, ați simțit în vre-un anume fel efectele acesteia sau poate colegii dvs?
6. Ați comunicat cu reprezentanți ai mass-media/ați fost abordat de mass-media pentru a vorbi despre reforme?

II. GRADUL DE INFORMARE PRIVIND REFORMELE ÎN JUSTIȚIE

7. Care este ultima informație citită/auzită despre/din domeniul justiției?
8. Care a fost sursa de informare?
9. Informația a fost clară și accesibilă?
10. Informația a fost cu tentă pozitivă sau negativă?
11. Credeți că mass-media difuzează suficiente informații privind reforma în justiție?
12. Sunteți mulțumiți de modul în care sunt reflectate în mass-media subiectele despre justiție?
13. Care subiecte ar trebui să fie tratate de mass-media pentru a cunoaște/înțelege mai bine reformele din justiție?
14. Ce ar trebui să facă instituțiile din justiție pentru a stabili/îmbunătăți comunicarea cu cetățenii privind reformele care se produc?
15. Care ar fi cea mai bună metodă/cel mai bun mijloc pentru informarea despre reformele în justiție?

III. DESPRE GRADUL DE ÎNCREDERE ȘI SATISFAȚIE PRIVIND REFORMELE ȘI JUSTIȚIA

16. Credeți că sistemul de justiție din Republica Moldova este independent și responsabil?
17. Aveți încredere în sistemul de justiție?
18. Care din reprezentanții ai sectorului justiției, credeți că inspiră încredere mai mare: judecători, procurori, avocați, ofițerii de urmărire penală, CNA, executorii judecătorești, mediatorii?
19. În opinia Dvs., cine sunt cei mai puțini credibili în sectorul justiției: judecători, procurori, avocați, ofițerii de urmărire penală, CNA, executorii judecătorești, mediatorii?

IV. DESPRE CE AR TREBUI SCHIMBAT ÎN JUSTIȚIE ȘI METODELE DE INFORMARE DESPRE REFORME

20. Ce schimbări așteptați de la reformele în justiție?
21. Ce trebuie să facă autoritățile pentru a crește încrederea în justiție?
22. Ce poate să facă societatea civilă pentru a crește încrederea în justiție?
23. Cum ar trebui să interacționeze autoritățile din justiție cu mass-media pentru a spori încrederea în justiție?

ANEXA 2. LISTA SUBIECTE PENTRU INTERVIURI COMUNICATORI

Scopul interviului: *Stabilirea necesităților informaționale ale cetățenilor privind reforma justiției*

Obiectivele interviului:

- *evaluarea gradului de cunoaștere de către cetățeni a informațiilor privind reforma justiției;*
- *identificarea golurilor informaționale/categoriilor de informații care nu au fost furnizate/comunicate cetățenilor, dar care urmau a fi comunicate;*
- *determinarea celor mai eficiente metode și mijloace de comunicare a informațiilor privind reforma justiției;*
- *identificarea celor mai oportune și necesare informații privind reforma în justiție;*
- *evidențierea problemelor fundamentale în informarea și comunicarea datelor despre reforma în justiție;*
- *identificarea și înaintarea unor propuneri de fortificare sau, după caz, ameliorare a gradului de informare privind reformele în justiție.*

I. GENERAL

1. Cum considerați, a fost nevoie de reforma în justiție?
2. În opinia dvs este o reformă benefică sau doar e un alt document de politici care nu va fi realizat?
3. Cunoașteți toate elementele acestei reforme?
4. Credeți ca această reformă a acoperit toate sectoarele justiției?
5. Ați comunicat cu reprezentanți sectorului justiției implicați în procesul de reformă?
6. Dacă da, au fost aceștia suficient de deschiși?
7. Ați resimțit unele schimbări în comunicarea cu reprezentanții justiției după reformele din 2011 până în prezent?

II. GRADUL DE INFORMARE PRIVIND REFORMELE ÎN JUSTIȚIE

8. Care este ultima informație citită/auzită despre/din domeniul justiției?
9. Care a fost sursa de informare?
10. Informația a fost clară și accesibilă?
11. Informația a fost cu tentă pozitivă sau negativă?
12. Credeți că mass-media difuzează suficiente informații privind reforma în justiție?
13. Instituțiile implicate în reforma justiției sunt deschise în comunicarea informațiilor mass-media?
14. Sunteți mulțumiți de modul în care sunt reflectate în mass-media subiectele despre justiție?
15. Care subiecte ar trebui să fie tratate de mass-media pentru a cunoaște/înțelege mai bine reformele din justiție?
16. Ce ar trebui să facă instituțiile din justiție pentru a stabili/îmbunătăți comunicarea cu mass-media și cetățenii privind reformele care se produc?
17. Care ar fi cea mai bună metodă/cel mai bun mijloc pentru informarea despre reformele în justiție?

III. DESPRE GRADUL DE ÎNCREDERE ȘI SATISFAȚIE PRIVIND REFORMELE ȘI JUSTIȚIA

18. Credeți că sistemul de justiție din Republica Moldova este independent și responsabil?
19. Aveți încredere în sistemul de justiție?
20. Sunteți satisfăcut de reformele produse în justiție? Vor avea ele efectul scontat?
21. Care din reprezentanții ai sectorului justiției, credeți că inspiră încredere mai mare: judecători, procurori, avocați, ofițerii de urmărire penală, CNA, executorii judecătorești, mediatorii?

22. În opinia Dvs., cine sunt cei mai puțini credibili în sectorul justiției: judecători, procurori, avocați, ofițerii de urmărire penală, CNA, executorii judecătorești, mediatorii?

IV. DESPRE CE AR TREBUI SCHIMBAT ÎN JUSTIȚIE ȘI METODELE DE INFORMARE DESPRE REFORMELE ÎN DOMENIU

- 23.** Ce schimbări așteptați de la reformele în justiție?
- 24.** Ce trebuie să facă autoritățile pentru a crește încrederea în justiție?
- 25.** Ce poate să facă societatea civilă pentru a crește încrederea în justiție?
- 26.** Cum ar trebui să interacționeze autoritățile din justiție cu mass-media pentru a spori încrederea în justiție?

ANEXA 3. LISTA SUBIECTE PENTRU FOCUS-GRUPURI

Scopul focus-grupului: *Stabilirea necesităților informaționale ale cetățenilor privind reforma justiției*

Obiectivele focus-grupului:

- *evaluarea gradului de cunoaștere de către cetățeni a informațiilor privind reforma justiției;*
- *identificarea golurilor informaționale/categoriilor de informații care nu au fost furnizate/comunicate cetățenilor, dar care urmau a fi comunicate;*
- *determinarea celor mai eficiente metode și mijloace de comunicare a informațiilor privind reforma justiției;*
- *identificarea celor mai oportune și necesare informații privind reforma în justiție;*
- *evidențierea problemelor fundamentale în informarea și comunicarea datelor despre reforma în justiție;*
- *identificarea și înaintarea unor propuneri de fortificare sau, după caz, ameliorare a gradului de informare privind reformele în justiție.*

I. GENERAL

1. Atunci când auziți despre justiție, care e primul gând care vă vine în minte?
2. Cine credeți că reprezintă justiția? Care sunt instituțiile din justiție?
3. Ați interacționat vreodată cu sistemul de justiție?
4. Cunoașteți despre faptul că în Republica Moldova are loc reforma justiției?
5. Dacă da, de unde ați aflat?
6. Ce știți despre această reformă?

II. GRADUL DE INFORMARE PRIVIND REFORMELE ÎN JUSTIȚIE

7. Care este ultima informație citită/auzită despre/din domeniul justiției?
8. Care a fost sursa de informare?
9. Informația a fost clară și accesibilă?
10. Informația a fost cu tentă pozitivă sau negativă?
11. Credeți că mass-media difuzează suficiente informații privind reforma în justiție?
12. Sunteți mulțumiți de modul în care sunt reflectate în mass-media subiectele despre justiție?
13. Care subiecte ar trebui să fie tratate de mass-media pentru a cunoaște/înțelege mai bine reformele din justiție?
14. Ce ar trebui să facă instituțiile din justiție pentru a stabili/îmbunătăți comunicarea cu cetățenii privind reformele care se produc?
15. Care ar fi cea mai bună metodă/cel mai bun mijloc pentru informarea despre reformele în justiție?

III. DESPRE GRADUL DE ÎNCREDERE ȘI SATISFAȚIE PRIVIND REFORMELE ȘI JUSTIȚIA

16. Credeți că sistemul de justiție din Republica Moldova este independent?
17. Aveți încredere în sistemul de justiție?
18. Care reprezentanții ai sectorului justiției vă inspiră încredere mai mare: judecători, procurori, avocați, ofițerii de urmărire penală, CNA, executorii judecătorești, mediatorii?
19. Cine sunt cei mai puțini credibili în sectorul justiției judecători, procurori, avocați, ofițerii de urmărire penală, CNA, executorii judecătorești, mediatorii?

IV. DESPRE CE AR TREBUI SCHIMBAT ÎN JUSTIȚIE ȘI METODELE DE INFORMARE DESPRE REFORMELE

- 20.** Ce schimbări așteptați de la reformele în justiție?
- 21.** Ce trebuie să facă autoritățile pentru a crește încrederea în justiție?
- 22.** Cum ar trebui să interacționeze autoritățile din justiție cu mass-media pentru a spori încrederea în justiție?